EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 20.2.2024
COM(2024) 69 final

ZPRÁVA KOMISE RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU

Shrnutí výročních zpráv o provádění operačních programů spolufinancovaných z Fondu evropské pomoci nejchudším osobám v roce 2021

Shrnutí výročních zpráv o provádění operačních programů spolufinancovaných z Fondu evropské pomoci nejchudším osobám v roce 2021

Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD) pomáhá zmírňovat nejhorší formy chudoby v EU, jako jsou například potravinová nouze, dětská chudoba a bezdomovectví.

Sociální situace v roce 2021 se vyznačovala zvýšenou mírou chudoby a sociálního vyloučení, částečně v důsledku pandemie COVID-19. V roce 2020 bylo chudobou nebo sociálním vyloučením v EU ohroženo více než 94 milionů lidí (21,9 % celkové populace).

V této souvislosti členské státy využily dostupné zdroje v rámci operačních programů (OP) fondu FEAD k poskytování potravin a/nebo základní materiální pomoci (23 zemí v rámci OP I) a na podporu sociálního začleňování (Německo, Nizozemsko, Dánsko a Švédsko v rámci OP II). To doplnilo vnitrostátní opatření pro řešení materiální deprivace a boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

Z fondu FEAD bylo v roce 2021 pro programové období 2014–2020 k dispozici **4,6 miliardy EUR** (v běžných cenách) (včetně prostředků z iniciativy REACT-EU), takže celková hodnota fondu činila přibližně 5 miliard EUR (včetně vnitrostátních příspěvků).

Průměrná míra čerpání v EU v roce 2021 činila 63 %. Nejvyšší míry byly v Bulharsku (91 %), Španělsku (86 %) a Nizozemsku (86 %). V Rumunsku, Maďarsku a na Kypru došlo ve srovnání s rokem 2020 ke skokovému nárůstu míry čerpání.

Potravinovou pomoc prostřednictvím fondu FEAD obdrželo v roce 2021 více než 15 milionů osob (mírný nárůst oproti 14,9 milionu v roce 2020) a 2,1 milionu osob obdrželo základní materiální pomoc. Ve čtyřech zemích, které realizují druhý typ programů FEAD (OP II), obdrželo podporu v oblasti sociálního začleňování přibližně 18 000 osob. Podpora z fondu FEAD byla rovnoměrně rozdělena mezi muže a ženy (50 % / 50 %). Pokud jde o věkové skupiny, 26 % podpory z fondu FEAD obdržely děti a 11 % starší lidé.

Dodávky potravinové a základní materiální pomoci byly v roce 2021 nadále silně ovlivněny pandemií COVID-19. Vzrostla poptávka po podpoře a bylo třeba zahrnout další skupiny zranitelných osob. Došlo také ke změnám ve způsobu poskytování podpory a druhu poskytované podpory (například v Rumunsku byly zavedeny poukázky). Místní přijímající organizace našly způsoby, jak se s platnými omezeními vypořádat, a zvládly pokračovat v podpoře podobného počtu příjemců jako v roce 2020. Distribuce potravin nebo materiální pomoc se potýkala s logistickými problémy. Ty však byly nakonec vyřešeny tak, aby pomohly reagovat na trvalou poptávku po podpoře a udržet úroveň dodávek podobnou jako v předchozím roce pandemie.

Pokud jde o **potravinovou pomoc**, nejvyšší absolutní počet osob, které ji obdržely, byl ve Španělsku, Francii, Itálii, Polsku a Rumunsku. To je v souladu s vysokým rozpočtem, který mají tyto země k dispozici, a s dodatečnými zdroji z iniciativy REACT-EU. V roce 2021 bylo distribuováno téměř 450 000 tun potravin. Jednalo se o základní produkty, jako jsou mléčné výrobky, těstoviny, rýže, zelenina a ovoce, olej a maso, dodávané ve formě balíčků nebo jídel.

V zemích, které poskytují **základní materiální pomoc** prostřednictvím fondu FEAD, využily tuto pomoc více než 2 miliony lidí. Více než polovina z nich byla v Rumunsku, které obdrželo hygienické balíčky a školní potřeby. Děti byly hlavním cílem materiální pomoci na Kypru, v Maďarsku, Irsku a Rakousku.

Členské státy, které realizovaly programy potravinové a/nebo základní materiální pomoci (OP I), rovněž zavedly **doprovodná opatření**. Většina členských států nadále prováděla kombinaci doprovodných opatření. Patřilo mezi ně poradenství v oblasti přípravy a skladování potravin, informace na podporu zdravé výživy, semináře o vaření, doporučení ohledně příslušných služeb, semináře ke zlepšení integrace do vzdělávání nebo na trh práce, poradenství v oblasti vedení domácnosti a přístup k péči o děti.

Čtyřmi zeměmi, které realizovaly programy sociálního začleňování FEAD (OP II), byly Německo, Nizozemsko, Dánsko a Švédsko. Zaměřily se na **opatření sociálního začleňování** určená konkrétním cílovým skupinám: starším ženám, migrantům, menšinám a lidem bez domova. V roce 2021 poskytly pomoc celkem 18 000 osobám.

V roce 2021 byl fond FEAD nadále výrazně ovlivněn důsledky pandemie COVID-19. Členské státy musely přehodnotit priority, cílové skupiny, operace a druhy podpory fondu FEAD a zároveň zajistit pokračující podporu zranitelných skupin. Dodatečné zdroje poskytnuté prostřednictvím iniciativy REACT-EU dále podpořily iniciativy zaměřené na řešení vyšší míry nejistoty v celé EU. To umožnilo stávajícím programům FEAD poskytovat cílovým skupinám větší potravinovou podporu a základní materiální pomoc a zajistit tak zásadní podporu lidem, kteří se již nacházejí v nejisté situaci. Proto se fond FEAD ukázal být důležitým nástrojem na podporu ambicí akčního plánu evropského pilíře sociálních práv, jehož cílem je snížit počet osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením. Šlo také o flexibilní způsob, jak vynaložit dodatečné rozpočtové prostředky, které byly k dispozici díky iniciativě REACT-EU.

Poslední dva roky provádění fondu FEAD budou spojeny s dalšími výzvami. Zvýší se tlak na dokončení projektů a vykázání zbývajících výdajů, na pomoc Ukrajincům prchajícím před ruskou vojenskou agresí a na zmírnění krize životních nákladů, což by mohlo zvýšit poptávku po materiální podpoře v EU.

Shrnutí výročních zpráv o provádění operačních programů spolufinancovaných z Fondu evropské pomoci nejchudším osobám v roce 2021

1. ÚVOD

Fond evropské pomoci nejchudším osobám (FEAD)[1] pomáhá řešit nejhorší formy chudoby v EU, jako jsou například potravinová nouze, dětská chudoba a bezdomovectví. Na období 2014–2020 bylo z fondu FEAD k dispozici celkem 4,6 miliardy EUR (v běžných cenách) (včetně prostředků z iniciativy REACT-EU), takže celková hodnota fondu činí přibližně 5 miliard EUR (včetně přídělů pro členské státy).

Členské státy mohou fond využívat dvěma způsoby. Mohou využívat:

- operační program poskytující potravinovou a/nebo základní materiální pomoc (OP I); a/nebo
- operační program na podporu sociálního začleňování (OP II).

Potravinovou a/nebo základní materiální pomoc musí doplňovat doprovodná opatření. Ta mohou zahrnovat vzdělávací aktivity na podporu zdravé výživy, poradenství v oblasti přípravy a skladování potravin, opatření usnadňující přístup ke zdravotní péči, psychologickou a terapeutickou podporu, programy zaměřené na získání dovedností, poradenství v oblasti hospodaření s rozpočtem domácnosti, společenské a volnočasové aktivity a poskytování právních služeb.

V souladu s právním základem fondu FEAD[2] vychází toto shrnutí z výročních zpráv o provádění za rok 2021, které Komise obdržela od jednotlivých členských států.

Pandemie COVID-19 zhoršila již tak značné problémy v boji proti nejzávažnějším formám (materiální) deprivace. Fond FEAD byl zřízen s cílem pomoci reagovat na nejhorší formy chudoby v EU poskytováním potravinové a/nebo základní materiální pomoci (OP I) nebo podpory sociálního začleňování (OP II). Výroční zprávy o provádění za rok 2021 zdůrazňují reakci za účelem řešení dopadu pandemie COVID-19 na nejchudší osoby a zmírnění nejhorších forem chudoby a sociálního vyloučení. Díky dodatečným flexibilním možnostem, které byly programům FEAD poskytnuty v rámci Akce v rámci politiky soudržnosti na podporu uprchlíků v Evropě (CARE), bylofinancování z fondu FEAD rovněž zásadní při poskytování tolik potřebné potravinové a základní materiální pomoci Ukrajincům prchajícím před ruskou vojenskou agresí.

Fond FEAD doplňuje vnitrostátní opatření k řešení materiální deprivace a boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení. Zaměřuje se na potravinovou pomoc, základní materiální pomoc a sociální začleňování a řeší problémy, jako je nedostatek potravin, dětská chudoba a bezdomovectví. Tato práce je v souladu se strategií Evropa 2020 a Akčním plánem pro

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 223/2014 ze dne 11. března 2014 o Fondu evropské pomoci nejchudším osobám (Úř. věst. L 72, 12.3.2014, s. 1). Nařízení bylo v srpnu 2018 pozměněno prostřednictvím revize finančního nařízení (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1537946431022&uri=CELEX:02014R0223-20180802). Nařízením (EU) 2020/559 se mění nařízení (EU) č. 223/2014, aby umožnilo členským státům reagovat na pandemii COVID-19, a zavádí se opatření s cílem zajistit, aby nejchudší osoby mohly i nadále dostávat pomoc z fondu FEAD v bezpečném prostředí. Pozměňující nařízení (EU) 2021/177 umožňuje členským státům využívat dodatečné fondy, jež jsou k dispozici pro oživení po pandemii COVID-19, a to v rámci iniciativy REACT-EU v letech 2021 a 2022.

[2] Ustanovení čl. 13 odst. 9 nařízení (EU) č. 223/2014. Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 1255/2014 ze dne 17. července 2014 stanoví obsah výročních zpráv a závěrečných zpráv o provádění, včetně seznamu společných ukazatelů.

evropský pilíř sociálních práv a jeho novým ambiciózním cílem pro rok 2030. Nařízení stanoví, že potravinová a/nebo základní materiální pomoc musí být doplněna doprovodnými opatřeními. Jedná se o činnosti podporující sociální začlenění a řešící naléhavé sociální situace udržitelným způsobem, který současně posiluje postavení nejchudších osob.

Sociální situace, v níž fond FEAD působil v roce 2021, se vyznačovala dalšími problémy v oblasti chudoby a sociálního vyloučení, částečně v důsledku pandemie COVID-19. V celé EU bylo v roce 2021 ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením více než 94 milionů lidí [3], což představuje 21,9 % celkové populace. Tyto údaje zakrývají značné rozdíly mezi jednotlivými členskými státy: tyto rozdíly se pohybovaly od 11,9 %, 14,8 % a 15,9 % v Česku, na Slovensku a v Dánsku po 32,1 %, 30,4 % a 28,8 % v Bulharsku, Rumunsku a Řecku. Nárůst v roce 2020 může být přímo spojen se socioekonomickými problémy vyplývajícími ze sanitárních opatření zavedených v reakci na pandemii COVID-19. V roce 2021 měla pandemie pravděpodobně také další negativní dopad na finanční situaci domácností a v krátkodobém horizontu se podílela na nárůstu chudoby a příjmové nerovnosti.

Navzdory zlepšením dosaženým v letech 2012 až 2019 zůstal cíl strategie Evropa 2020, tj. snížit počet osob ohrožených chudobou o 20 milionů ve srovnání s rokem 2008, po celé uplynulé desetiletí nedosažitelný. Akční plán pro evropský pilíř sociálních práv stanoví nový cíl pro rok 2030, který usiluje o snížení počtu osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením z 91 milionů v roce 2019 o dalších 15 milionů na zhruba 76 milionů do roku 2030[4]. Vzhledem k tomu, že chudoba a sociální vyloučení mají zvláštní dopad na děti, stanoví akční plán také specifický a doplňkový cíl snížit do roku 2030 počet dětí (ve věku do 17 let) ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením o 5 milionů.

1.1 Budoucí vývoj

V rámci současného dlouhodobého rozpočtu EU na období 2021–2027 (známého také jako víceletý finanční rámec) je fond FEAD začleněn do Evropského sociálního fondu plus (ESF+), aby se zjednodušilo financování a zlepšila součinnost mezi fondy. V zájmu posílení podpory sociálního začleňování nařízení o ESF+[5] vyžaduje, aby bylo na cíle sociálního začleňování přiděleno nejméně 25 % prostředků z části ESF+ pro sdílené řízení (oproti 20 % v rámci Evropského sociálního fondu (ESF) na období 2014–2020), a to s dalším minimálním přídělem ve výši 3 % na členský stát na řešení materiální deprivace, což je současný klíčový cíl fondu FEAD. Na podporu nejchudších osob členské státy naplánovaly z prostředků ESF+ 5 miliard EUR (příspěvek EU ve výši 4,5 miliardy EUR). Jedná se o 4 % z celkového přídělu ESF+ v rámci sdíleného řízení, což je více než zákonný požadavek 3 %.

Na podporu řešení materiální deprivace platí zvláštní pravidla, aby byla co nejjednodušší. Ačkoli je řízení operací zahrnutých do priorit nebo programů materiální podpory (se zjednodušenými požadavky na řízení a monitorování) součástí fondu ESF+, je navrženo jednodušeji s cílem zabránit administrativní zátěži zúčastněných organizací.

1.2 Koordinace fondu FEAD na úrovni EU

[3] Tyto hodnoty se vztahují na EU-27 za všechny roky a jsou k dispozici na internetových stránkách Eurostatu (ILC_PEP S01). Chybějící údaje za Chorvatsko v letech 2008 a 2009 byly extrapolovány na základě hodnoty vykázané za rok 2010.

[4] Evropská komise (2021), pracovní dokument útvarů Komise – průvodní dokument ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Akční plán pro evropský pilíř sociálních práv (SWD(2021) 46 final).

[5] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1057 ze dne 24. června 2021, kterým se zřizuje Evropský sociální fond plus (ESF+) a zrušuje nařízení (EU) č. 1296/2013.

Stejně jako v předchozích letech byla hlavním fórem řídicích orgánů pro výměnu informací o provádění fondu i nadále odborná skupina FEAD. Odborná skupina se v roce 2021 sešla dvakrát (společně s technickou pracovní skupinou ESF), aby projednala provádění programů FEAD. Mezi nejvýznamnější diskutované aspekty patřila doprovodná opatření, audity, koordinace s ostatními fondy EU, možnosti zjednodušených nákladů a elektronické poukázky a změny iniciativy REACT-EU.

V zájmu posílení vztahů se zúčastněnými stranami byla setkání sítě FEAD, která se konala dříve, v letech 2020 a 2021 nahrazena vzájemnými vzdělávacími aktivitami pro komunitu FEAD. V tomto období se uskutečnily tři tematické online semináře, tři vzájemné výměny a dvě konference, na nichž se diskutovalo o výzvách a příležitostech, které nabízí fond ESF+.

Na seminářích a vzájemných výměnách se zejména jednalo o:

- charakteristikách nových konečných příjemců opatření financovaných z fondu FEAD a nových postupech zavedených během pandemie COVID-19,
- možných integrovaných přístupech na podporu sociálního začleňování konečných příjemců,
- monitorování a osvětové činnosti,
- doprovodných opatřeních pro sociální začlenění během pandemie a po ní,
- zavádění systémů (elektronických) poukázek a
- zapojení a úloze zúčastněných stran a konečných příjemců.

2. POKROK PŘI PROVÁDĚNÍ OPERAČNÍCH PROGRAMŮ[6]

2.1 Finanční plnění

Celkové způsobilé veřejné výdaje vyčleněné na podporu FEAD v roce 2021 činily 694 milionů EUR. Na konci roku 2021 byl na investice v rámci fondu FEAD k dispozici rozpočet v celkové výši 5,0 miliardy EUR. Tento celkový rozpočet zahrnuje navýšení o 0,5 miliardy EUR v souvislosti s balíčkem REACT-EU, který byl vytvořen v reakci na pandemii COVID-19. Zahrnuje jak účelově vázané prostředky EU, tak vnitrostátní spolufinancování provádění. Do konce roku 2021 nebyly schváleny všechny změny iniciativy REACT-EU. Na základě přezkumu změn programů, které probíhaly ještě na konci roku 2021, se pro rok 2022 očekávalo další navýšení celkového rozpočtu.

Z 5,0 miliardy EUR dosáhly celkové schválené výdaje do konce roku 2021 výše 4,68 miliardy EUR (94 % celkového rozpočtu)[7]**.** Vykázané roční částky výdajů vynaložených příjemci a vyplacených na prováděcí operace se v roce 2021 ve srovnání s předchozími roky výrazně zvýšily, a to na 768,3 milionu EUR, přičemž do konce roku 2021 dosáhly celkové výše 3 614,5 milionu EUR (neboli 65 % celkového rozpočtu). **Z hlediska vykázaných výdajů lze rovněž pozorovat zrychlení ve srovnání s předchozími roky.**

[6] Údaje představují situaci v provádění operačních programů na období 2014–2020 do 31. prosince 2021, jak byly vykázány do 12. listopadu 2022 ve výročních zprávách o provádění. Všechny zprávy a údaje jsou shromažďovány v systému správy fondů v Evropské unii – SFC2014 (https://ec.europa.eu/sfc/en/2014/fund/fead). Systém SFC2014 se řídí prováděcím nařízením Komise (EU) č. 463/2014 ze dne 5. května 2014.

[7] Pod pojmem „schválené výdaje“ rozumíme to, co se ve výročních zprávách o provádění nazývá „Celková výše způsobilých výdajů z veřejných zdrojů schválených v dokumentech, které stanoví podmínky pro podporu operací“ (společný ukazatel vstupů 1, jak je stanoveno v příloze nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 1255/2014 (Úř. věst. L 337, 25.11.2014, s. 46)).

Roční částka vykázaných výdajů činila 703,9 milionu EUR, takže celková výše činí 3 115,3 milionu EUR (tj. 63 % celkového rozpočtu).

Při zahrnutí doplňkových prostředků iniciativy REACT-EU do rozpočtů fondu FEAD na rok 2021 **žádný program FEAD do konce roku 2021 nečerpal dostupné rozpočty v plné výši; průměrná míra plnění rozpočtu v EU byla 63 %.** Míra plnění je stanovena na základě podílu celkového přiděleného rozpočtu, který je v současné době vykázán Komisi. V současné době dělají relativně dobré pokroky Bulharsko (91 %), Španělsko (86 %), Nizozemsko (86 %), Finsko (83 %), Polsko (82 %), Irsko (80 %), Rakousko (78 %), Lotyšsko (77 %), Kypr (73 %) a Maďarsko (72 %). Na základě současného plnění se předpokládá, že do konce roku 2023 vykáží výdaje z celého svého rozpočtu.

Největší nárůst plnění rozpočtu lze pozorovat v Rumunsku (nárůst o 26 procentních bodů ve srovnání s koncem roku 2020), Maďarsku (25 procentních bodů), na Kypru (21 procentních bodů) a v Nizozemsku (20 procentních bodů). K urychlení plnění bude nutné přijmout další opatření, aby se zabránilo zrušení přidělení prostředků na závazky z rozpočtů FEAD na konci roku 2023, zejména v Itálii (současná míra plnění 40 %), Chorvatsku (46 %), Litvě (64 %) a Slovinsku (56 %).

Ukázalo se, že fond FEAD je pružný a reaguje na nové potřeby, například na ty, které vyplynuly z krize COVID-19. Nařízení o fondu FEAD bylo v dubnu 2020 změněno[8] v rámci investiční iniciativy pro reakci na koronavirus plus (CRII+). To umožnilo využít způsoby nepřímého poskytování, např. poukázky nebo karty (aby se snížilo riziko infekce), a nakupovat osobní ochranné prostředky pro organizace poskytující podporu FEAD. Změny navíc umožnily členským státům využít 100% míru spolufinancování EU na jedno účetní období. Do konce roku 2021 bylo změněno dvanáct programů FEAD: osm z nich s cílem využít 100% míru spolufinancování a čtyři s cílem zavést mimořádná opatření v reakci na pandemii.

Další změna nařízení o fondu FEAD byla přijata v únoru 2021 jako součást plánu Komise na podporu oživení v rámci iniciativy REACT-EU[9]. Tato změna umožňuje členským státům přidělit dodatečné finanční prostředky na programy v rámci fondu ESF, fondu FEAD a Evropského fondu pro regionální rozvoj. Tyto další zdroje mohou doplnit stávající podporu, jako jsou potravinová a/nebo základní materiální pomoc a projekty sociálního začleňování. Další zdroje by měly odpovídat specifickým potřebám každého členského státu a zohledňovat vyšší počet chudých osob od vypuknutí pandemie COVID-19. Celkem bylo změněno 13 operačních programů (Belgie, Bulharsko, Estonsko, Španělsko, Francie, Chorvatsko, Itálie, Lotyšsko, Lucembursko, Rakousko, Rumunsko, Slovinsko a Slovensko), přičemž celková částka na jejich doplnění ze splátky REACT-EU na rok 2021 činí 506 milionů EUR.

Dne 6. dubna 2022 bylo nařízení o fondu FEAD opět změněno[10], a to v souvislosti s Akcí v rámci politiky soudržnosti na podporu uprchlíků v Evropě (CARE). Akce v rámci politiky soudržnosti na podporu uprchlíků v Evropě umožňuje členským státům a regionům flexibilněji využívat fond FEAD k poskytování mimořádné podpory lidem prchajícím z Ukrajiny po ruské totální invazi. Konkrétně umožňuje členským státům, aby v případě potřeby změnily některé části svých programů s cílem řešit krizi a jednoduše o tom

[8] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32020R0559

[9] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32021R0177

[10] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/HIS/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.109.01.0001.01.ENG

informovat Komisi, aniž by ji žádaly o souhlas s těmito změnami. Kromě toho stanoví dřívější datum zahájení způsobilosti pro tyto iniciativy: 24. února 2022. Prodlužuje také možnost 100% spolufinancování ze strany EU na pokrytí účetního období začínajícího 1. července 2021 a končícího 30. června 2022. Kromě toho bylo 12. dubna 2022 přijato nařízení[11], které doplňuje akci CARE. Tato změna zajišťuje likviditu a urychluje přístup příjemců k finančním prostředkům. Činí tak doplněním 3,5 miliardy EUR v platbách předběžného financování ke splátce REACT-EU na rok 2021 pro programy FEAD a politiky soudržnosti.

2.2 Provádění v praxi

Dosah fondu FEAD a profil konečných příjemců

Potravinovou pomoc prostřednictvím fondu FEAD v roce 2021 obdrželo 15,0 milionu osob a dalších 2,1 milionu osob obdrželo základní materiální pomoc. Podporu v oblasti sociálního začleňování obdrželo necelých 18 000 osob. Z celkového počtu 17,1 milionu osob bylo 50 % žen, 26 % dětí a 11 % osob starších 65 let. Migranti, osoby zahraničního původu nebo náležející k menšinám tvořili 18 %, lidé se zdravotním postižením 6 % a lidé bez domova 5 %.

V roce 2021 fond FEAD úspěšně poskytl pomoc ve 27 členských státech a dosáhl značného pokroku při plnění svých cílů. Většina členských států (23 z 27) poskytovala potravinovou a/nebo základní materiální pomoc a prováděla doprovodná opatření (tabulka 1, OP I). Čtyři členské státy pokračovaly v realizaci programů sociálního začleňování (tabulka 1, OP II).

Table 1. Druh pomoci – FEAD

Operační program	Druh pomoci	Členský stát
OP I	Potraviny	**10 členských států**: BE, BG, EE, ES, FI, FR, MT, PL, PT, SI
	Základní materiální pomoc	**1 členský stát:** AT
	Obojí	**12 členských států**: CY*, CZ, EL, HR, HU, IE, IT, LT, LU, LV, RO SK^
OP II	Sociální začleňování	**4 členské státy**: DE, DK, NL, SE
* Kypr ukončil projekt dodávek potravin v roce 2019 a od té doby se zaměřuje pouze na základní materiální pomoc. ^ Slovensko poskytovalo základní materiální pomoc v letech 2016–2020 a od té doby podává zprávy pouze o potravinové pomoci.		

Zdroj: Výroční zprávy o provádění za rok 2021.

[11] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/HIS/?uri=uriserv:OJ.L_.2022.115.01.0038.01.ENG

V roce 2021 představovaly děti kolem 26 % osob, které obdržely potravinovou pomoc, základní materiální pomoc nebo pomoc při sociálním začleňování. Tento podíl se mírně snížil oproti roku 2020, kdy činil 28 %. V několika členských státech tvořily děti velkou část osob, které dostávaly potravinovou pomoc, zejména v Belgii, Chorvatsku, Maďarsku, Francii a na Maltě. Kypr, Maďarsko, Irsko a Rakousko navíc dětem rozdělovaly pouze materiální podporu (takže na ně připadá veškerá základní materiální pomoc).

Přibližně 18 % konečných příjemců tvořili migranti, osoby zahraničního původu nebo osoby náležející k menšinám (včetně marginalizovaných komunit, jako jsou Romové). Tento podíl však může být podhodnocen, protože informace o migrantech, kteří dostávají podporu, nejsou vždy uváděny z důvodu ochrany údajů (Řecko, Francie a Slovensko). Migranti jsou obecně nejpočetnější skupinou, následují uprchlíci a žadatelé o azyl.

Odhaduje se, že 5 % konečných příjemců podpory z fondu FEAD představovaly osoby bez domova; tento podíl zůstal v podstatě stabilní. Počet osob bez domova je však mimořádně obtížné odhadnout, neboť nejsou registrovány a často se zdráhají poskytovat jakékoli osobní údaje. V Irsku, Česku a Francii tvořily osoby bez domova více než 10 % konečných příjemců potravinové pomoci. V Itálii byl podíl osob bez domova pobírajících potravinovou pomoc poměrně nízký (3,7 %), ale jednalo se o nejpočetnější skupinu pobírající základní materiální pomoc (94 % všech konečných příjemců). V Česku byl také poměrně vysoký podíl konečných příjemců základní materiální pomoci, kteří byli bez domova (21 %).

Přibližně 6 % konečných příjemců tvořily osoby se zdravotním postižením. Největší podíl osob se zdravotním postižením, které dostávaly potravinovou pomoc, byl v Bulharsku a Maďarsku (31 % v obou zemích). Podíl osob se zdravotním postižením pobírajících materiální pomoc byl poměrně vysoký v Rumunsku, Lotyšsku a Litvě (19 %, 17 % a 12 %).

Provádění fondu FEAD v kontextu pandemie COVID-19

Poskytování potravinové a základní materiální pomoci bylo v roce 2021 nadále výrazně ovlivněno omezeními v souvislosti s pandemií COVID-19 a větší poptávkou po pomoci. Změny, které byly zavedeny v roce 2020, pokračovaly i v roce 2021. Příklady uvedené napříč programy v roce 2021 zahrnují změny kategorií a počtu konečných příjemců, způsobů poskytování podpory a druhu podpory.

Několik programů uvedlo zapojení dalších sociálně zranitelných osob a rodin, kterým před pandemií COVID-19 podporu neposkytovaly, s cílem pomoci jim vyrovnat se s obtížemi způsobenými pandemií. To je dále rozebráno ve zvláštních oddílech této kapitoly. Tato kapitola také upozorňuje na výběr nových skupin v roce 2020 (vedle pokračování stávající podpory) pro potravinovou a zejména základní materiální pomoc. Zvýšená podpora po celou dobu pandemie pokračovala i v roce 2021, jak je podrobně popsáno ve zvláštních oddílech níže. Například Lotyšsko oznámilo, že v roce 2021 prodloužilo nárok na podporu pro domácnosti v nouzi a domácnosti s nízkými příjmy během nouzových stavů, čímž účinně zajistilo, že příjemci programu byli pokryti po delší dobu. V Bulharsku byly podpořeny další skupiny, včetně těch, které byly zařazeny na základě svého socioekonomického postavení, a osob s vysokým rizikem nákazy onemocněním COVID-19 (kterým byla pomoc poskytnuta prostřednictvím distribuce do domácností). Zatímco celkový počet konečných příjemců během pandemie vzrostl, některé programy hlásily nižší počet příjemců. Například v Irsku došlo ke snížení počtu konečných příjemců v důsledku vnitrostátních programů podpory příjmů v pandemii. To umožnilo fondu FEAD zaměřit se místo toho na podporu charitativních organizací, zlepšit kvalitu a rozmanitost potravin a oslovit obtížněji dostupné zranitelné osoby.

Pandemie měla také značný vliv na způsoby poskytování podpory. Aby se snížilo riziko vystavení příjemců infekci, rozšířily programy dodávky potravin a základní materiální pomoci do domácností namísto využívání centrálních výdejních míst. Tato změna je zmiňována jako jedna z nejviditelnějších v různých programech, například v Estonsku, Řecku a Lotyšsku. Estonsko uvedlo, že v porovnání s obdobím před rokem 2020 byl lidem do domácností doručen výrazně vyšší počet potravinových balíčků. Potravinové balíčky byly doručovány také přímo do ubytovacích zařízení pro lidi bez domova. V Lotyšsku byla hotová jídla, která se dříve podávala ve vývařovnách, k dispozici pouze jako jídlo s sebou. Většina programů uvedla, že pandemie COVID-19 způsobila značné logistické problémy při distribuci. V některých zemích doručovaly zásilky do domácností přijímající organizace a jejich dobrovolníci/zaměstnanci, zatímco v jiných zemích se využívaly i služby doručování balíků. Pandemie ovlivnila dostupnost dobrovolníků a dalších pracovníků pro práci v distribučních centrech. Ve Francii jsou tyto faktory uváděny jako ty, které nejvýznamněji ovlivnily provádění fondu FEAD. Francie zároveň informovala, že úloha potravinové pomoci z fondu FEAD vzrostla kvůli menšímu počtu darů od supermarketů a zemědělských partnerů.

V neposlední řadě se v některých případech změnil i druh podpory. Zatímco potravinová pomoc a druhy dodávaných potravin byly poměrně stabilní (s výjimkou Irska, jak je uvedeno výše), základní materiální pomoc byla rychle přizpůsobena specifickým potřebám, které od roku 2020 vznikaly v souvislosti s pandemií. Pomoc zahrnovala osobní ochranné prostředky, dezinfekční prostředky a další hygienické výrobky, které měly pomoci řešit specifické potřeby zranitelných skupin během pandemie. Obecně tyto změny neznamenaly nahrazení stávajících druhů základní materiální pomoci. Na Kypru pokračovala distribuce výrobků pro péči o novorozence po celou dobu pandemie. Francie a Rumunsko hlásily další změny v organizaci podpory. V roce 2021 obě země používaly poukázky, které umožňovaly přímý „nákup“ potravin a základní materiální pomoci. Rumunsko uvedlo, že používání poukázek mu pomohlo účinně oslovit příjemce podpory.

OP I – Potravinová pomoc

Nejvyšší absolutní počty osob, které obdržely potravinovou pomoc, byly vykázány ve Španělsku, Francii, Itálii, Polsku a Rumunsku (viz tabulka 2). Rozpočet Itálie se v důsledku iniciativy REACT-EU výrazně zvýšil o necelých 200 milionů EUR, čímž se zvýšil počet osob, které dostávaly potravinovou pomoc. Počet podpořených osob v Rumunsku se v porovnání s rokem 2020 rovněž výrazně zvýšil (z 1,2 milionu na 1,5 milionu). To souviselo s navýšením rozpočtu v důsledku iniciativy REACT-EU (56 milionů EUR) a se skutečností, že se zrychlilo plnění rozpočtu. V ostatních členských státech však počet osob, jimž byla pomoc poskytována, zůstal ve srovnání s předchozími lety relativně stabilní. Francie vykázala od roku 2020 do roku 2021 pokles počtu konečných příjemců (5,1 milionu v roce 2021 oproti 5,5 milionu v roce 2020), což je však stále mnohem více než úrovně před pandemií COVID-19. Výroční zpráva Francie o provádění toto snížení počtu nevysvětluje. Zdůrazňuje však, že fond FEAD musí i nadále poskytovat potravinovou pomoc v situaci, která je silně ovlivněna pandemií COVID-19 a kdy je méně darů ze soukromého sektoru. Flexibilnější vnitrostátní prováděcí pravidla přijatá v reakci na pandemii COVID-19 zůstala v platnosti po celý rok 2021. Proto tato flexibilita nehrála roli při poklesu počtu konečných příjemců.

Table 2. Počet osob, které dostávají potravinovou pomoc – podle let (v tisících)

Členský stát	2018	2019	2020	2021	% EU
BE	394	359	382	449	3 %
BG	540	466	494	553	4 %
CY	2	2	–	–	0 %
CZ	101	57	78	62	0 %
EE	23	21	26	24	0 %
ES	1 288	1 229	1 496	1 468	10 %
FI	281	316	317	295	2 %
FR	4 340	4 790	5 504	5 120	34 %
EL	353	290	294	319	2 %
HR	42	108	23	62	0 %
HU	184	141	182	177	1 %
IE	152	195	277	157	1 %
IT	2 678	2 079	2 657	2 984	20 %
LT	197	192	183	195	1 %
LU	13	13	13	13	0 %
LV	70	76	75	88	1 %
MT	13	11	12	10	0 %
PL	1 385	1 356	1 337	1 254	8 %
PT	79	93	149	170	1 %
RO**	–	–	1 186	1 486	10 %
SI	158	153	157	151	1 %
SK	192	185	137	7	0 %
EU	12 486	12 128	14 980	15 044	100 %

** Údaje pro Rumunsko nevycházejí z výroční zprávy o provádění, ale z dodatečných vysvětlení, která řídicí orgán poskytl Komisi z důvodu nesouladu, který bude od roku 2022 napraven[12].

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Programy FEAD se v celé EU zaměřují na různé prioritní cílové skupiny, což se přímo odráží v různých skupinách příjemců, kteří obdrželi podporu. Důvodem je především to, že programy FEAD doplňují různé vnitrostátní politiky. Z tabulky 3 vyplývá, že v Maďarsku byl poměrně velký podíl potravinové pomoci určen dětem (60 %), zatímco ostatní členské státy se častěji rozhodly využít fond FEAD pro přímou potravinovou pomoc osobám starším 65 let (Bulharsko: 35 %, Finsko: 36 %, Lotyšsko: 31 %, Rumunsko: 29 %). Celkový podíl žen na celkovém počtu příjemců potravinové pomoci činil 50 %. I to se však v jednotlivých členských státech značně liší: ženy tvořily 59 % konečných příjemců v Bulharsku a 57 % na Maltě, ale pouze 24 % v Maďarsku a 31 % v Irsku (což je výrazně pod průměrem EU). Belgie, Česko, Lucembursko, Maďarsko a Španělsko oslovily prostřednictvím svých opatření potravinové pomoci vysoký podíl migrantů. Průměrný podíl osob se zdravotním postižením, které dostávaly potravinovou pomoc, byl v EU relativně nízký – v průměru činil 5 %. Výrazně více osob se zdravotním postižením však oslovilo Maďarsko (33 %), Bulharsko (29 %), Rumunsko (17 %), Lotyšsko (17 %), Polsko (16 %) a Litva (12 %). Mezi příjemce potravinové pomoci často nebyli započítáni lidé bez domova, s výjimkou Česka (17 %), Irska (17 %) a zejména Slovenska (100 %). Slovensko zaměřilo celý svůj program potravinové pomoci na hotová teplá jídla pro lidi bez domova v pěti městech.

[12] Rumunsko ve svých formálních údajích předložených ve výroční zprávě o provádění nezapočítalo příjemce, kteří již v předchozích letech obdrželi potravinovou pomoc, což je v rozporu s údaji ostatních zemí. Řídicí orgán poskytl revidované údaje, jakmile byl tento nesoulad zjištěn.

Table 3. Kategorie osob, které dostávají potravinovou pomoc v roce 2021

	Children	Older	Women	Migrants	With disabilities	Homeless
BE	29%	9%	39%	29%	3%	5%
BG	22%	35%	59%	8%	29%	0%
CY						
CZ	48%	9%	40%	26%	7%	17%
EE	22%	18%	53%	22%	19%	4%
ES	29%	7%	53%	27%	2%	2%
FI	14%	36%	45%	12%	2%	1%
FR	31%	7%	52%	0%	0%	11%
GR	20%	10%	52%	7%	3%	3%
HR	46%	18%	53%	4%	2%	0%
HU	60%	12%	24%	32%	33%	6%
IE	36%	8%	31%	15%	4%	17%
IT	20%	11%	52%	23%	1%	4%
LT	25%	11%	52%	1%	12%	0%
LU	28%	2%	51%	79%	3%	2%
LV	13%	31%	56%	2%	17%	1%
MT	51%	7%	57%	8%	1%	0%
PL	26%	13%	51%	1%	16%	3%
PT	27%	7%	54%	8%	1%	0%
RO	24%	29%	40%	5%	17%	0%
SI	20%	18%	53%	9%	4%	1%
SK	0%	6%	23%	0%	4%	100%
EU	27%	12%	50%	10%	5%	6%

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Pro posouzení změn v cílových skupinách, jimž v průběhu pandemie pomohla opatření potravinové pomoci financovaná z fondu FEAD, byly porovnány osobní charakteristiky příjemců v letech pandemie (2020–2021) se souhrnnou populací příjemců potravinové pomoci v letech 2014–2019. Na úrovni EU se potravinová pomoc během pandemie COVID-19 dostala k o něco nižšímu podílu dětí (–2 procentní body) než před pandemií. Podíl starších osob, žen, osob se zdravotním postižením a osob bez domova se ve srovnání s obdobím před rokem 2020 zvýšil o 1 procentní bod. Pouze malý počet členských států vykázal podstatné změny v podílu jednotlivých cílových skupin mezi příjemci. Bulharsko a Maďarsko se vyznačují zvýšeným podílem osob se zdravotním postižením, které obdržely potravinovou pomoc (o 10 a 11 procentních bodů více než před rokem 2020). V obou zemích byla potravinová pomoc zaměřena obzvláště na sociálně znevýhodněné osoby se zdravotním postižením, přičemž toto zaměření bylo zavedeno již před pandemií COVID-19. Omezení volného pohybu osob v důsledku pandemie COVID-19 jejich situaci ještě zhoršilo, na což se programy FEAD v těchto zemích snažily reagovat.

Figure 1. Potravinová pomoc poskytnutá v letech 2014–2021 (v tisících tun) podle členských států

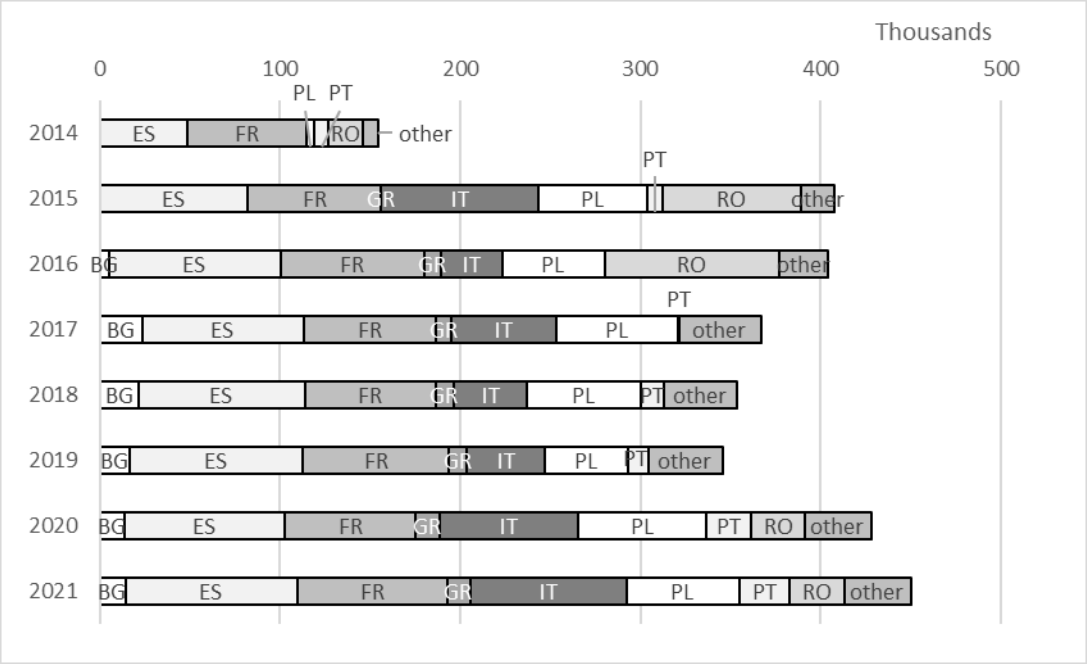

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Množství potravin měřené v tunách se od roku 2019 postupně zvyšovalo a v roce 2021 dosáhlo hodnoty téměř 450 000 tun. Vysvětlením, které členské státy nejčastěji poskytly, byla potřeba reagovat na nárůst nejistoty během omezení volného pohybu osob v důsledku pandemie COVID-19. Podíl jednotlivých členských států na tomto celkovém objemu se v průběhu času výrazně nezměnil. Rumunsko vyniká tím, že v letech 2017 až 2019 potravinovou pomoc neposkytovalo, ale od roku 2020 se mu ji podařilo obnovit.

Všechny členské státy nějakým způsobem uvedly, že dodržují průřezovou zásadu, že potravinová pomoc hraje roli při zajišťování vyvážené stravy pro nejchudší osoby, ale ve způsobu provádění se značně liší. Obrázek 2 poskytuje více informací o konkrétních rozhodnutích při výběru potravinářských výrobků. Bulharsko, Irsko, Malta a Portugalsko měly nadprůměrný podíl ovoce a zeleniny. Více než polovinu potravin ve Finsku, Lotyšsku, na Maltě a v Rumunsku tvořily škrobnaté výrobky, včetně mouky, chleba, brambor a rýže. V Belgii, Francii, Španělsku a Slovinsku tvořily mléčné výrobky podíl na celkové skladbě potravin vyšší než průměr EU. Předpřipravené potraviny nebo potraviny, které nelze zařadit, tvořily v průměru zhruba 10 %, ale na Slovensku vyplňovaly celý potravinový koš a v Maďarsku tvořily 40 % poskytovaných potravin. Slovensko poskytlo teplou polévku, pečivo a teplý nealkoholický nápoj, které zařadilo do zbytkové kategorie. Pro Kypr nejsou k dispozici žádné údaje, protože v roce 2021 potravinovou pomoc neposkytoval; jeho poslední dodávky potravinové pomoci v roce 2018 zahrnovaly převážně škrobnaté výrobky (45 %), dále ovoce a zeleninu (27 %) a v menší míře živočišné produkty (14 %) a mléčné výrobky (14 %).

Figure 2. Složení potravinové pomoci v roce 2021 – podle členských států

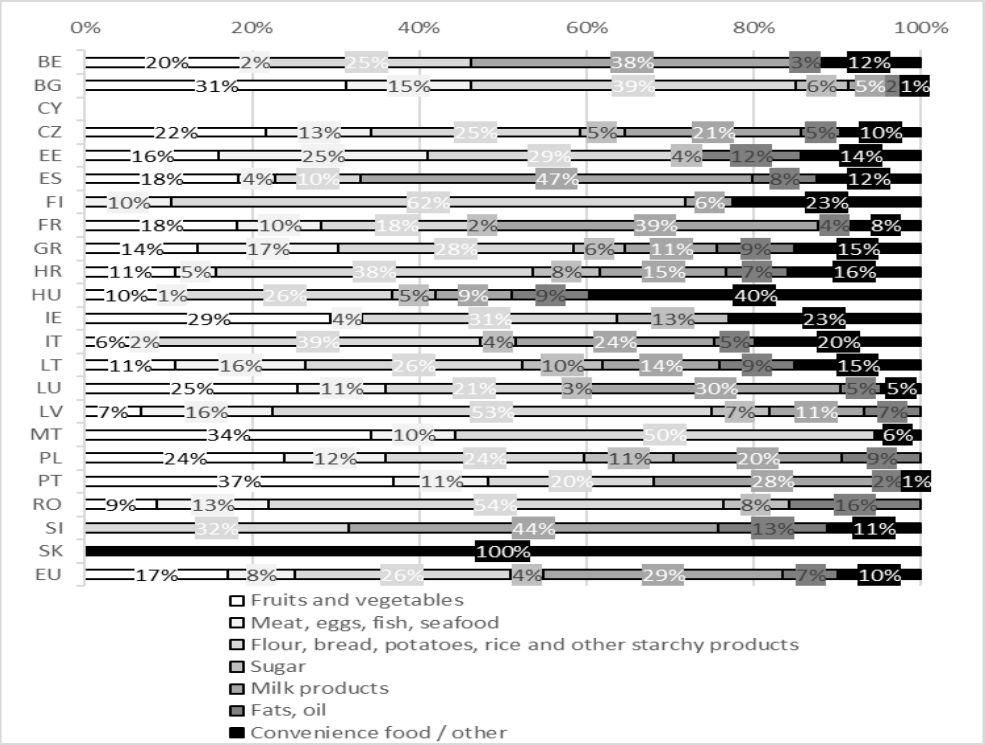

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Konkrétní složení potravinové pomoci nevykazuje v průběhu času žádné významné změny. Pouze **roky 2014–2016 vykazují mírně odlišné složení druhů poskytované potravinové pomoci**, což je pravděpodobně způsobeno mírně odlišnou skladbou členských států, které v těchto letech pomoc poskytovaly.

Figure 3. Složení poskytované potravinové pomoci (jako podíl na celkové pomoci)

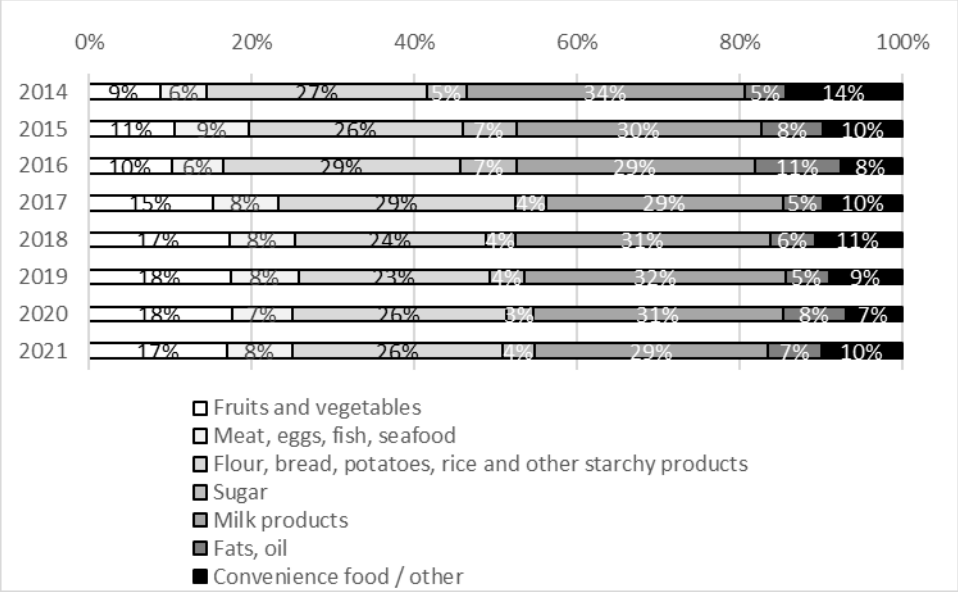

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Potraviny se rozdávaly ve formě potravinových balíčků nebo přímo jako jídlo. Slovensko v roce 2021 distribuovalo pouze jídlo a Francie, Litva, Lucembursko, Malta, Portugalsko a

Slovinsko pouze potravinové balíčky. Ostatní členské státy distribuovaly obojí. Obrázek 4 ukazuje, že trend v dodávkách potravinových balíčků se v čase od roku 2019 stabilizoval; v roce 2021 bylo vydáno celkem 91,1 milionu potravinových balíčků a 77,7 milionu jídel.

Figure 4. Vývoj počtu distribuovaných potravinových balíčků a jídel v čase

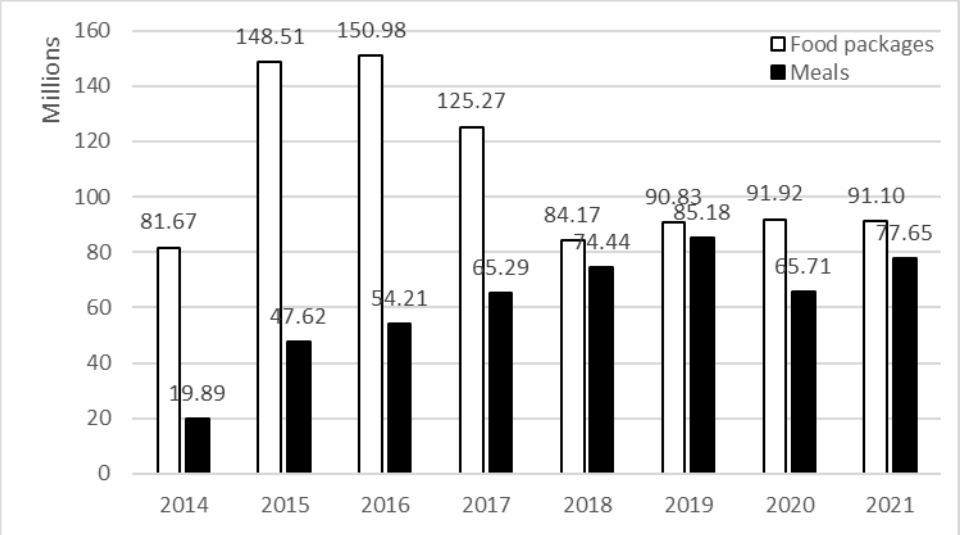

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

V rámci přezkumu byl rovněž posouzen vývoj počtu balíčků a jídel vydaných na osobu v průběhu času. Celkový počet balíčků na osobu se od roku 2015 neustále snižuje, v průměru z přibližně 10 na něco málo přes 6 v roce 2021. Naopak počet vydaných jídel na osobu se zvýšil, a to z průměrných 2 jídel na osobu v roce 2014 na necelých 6 v roce 2021. Množství distribuovaných potravin na osobu váhově výrazně vzrostlo z 18,9 kg v roce 2014 na 30,0 kg v roce 2021.

Figure 5. Vývoj distribuovaných potravin na osobu – 2014–2021, různé ukazatele

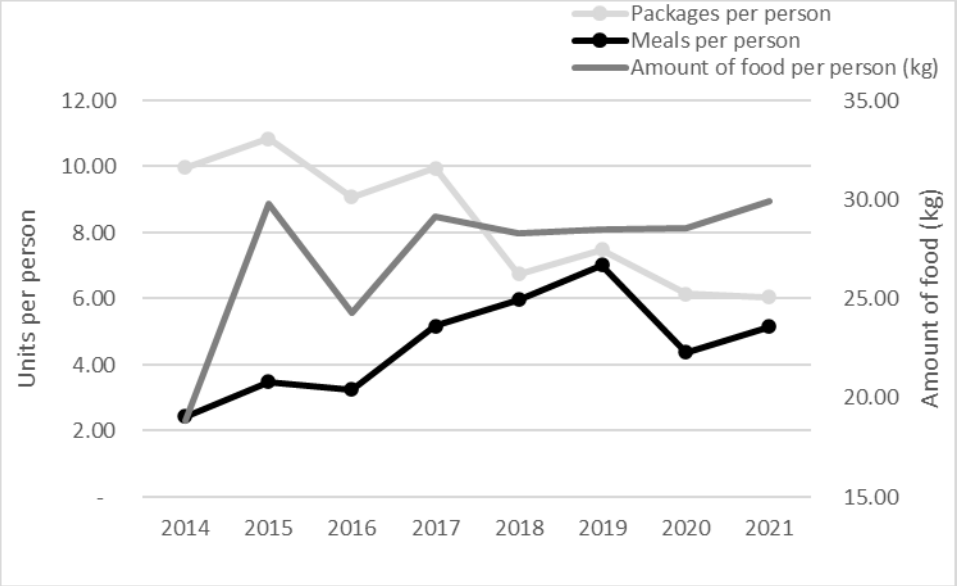

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

OP I – Základní materiální pomoc

Členské státy vykázaly v letech 2018 až 2021 relativně stabilní počet příjemců základní materiální pomoci (viz tabulka 4). Rumunsko se podílelo na více než polovině všech konečných příjemců základní materiální pomoci v EU a v letech 2020–2021 poskytlo konečným příjemcům čtyři dodávky balíčků hygienických potřeb. Fond FEAD v roce 2021 rovněž podpořil nákup školních pomůcek, a to prostřednictvím elektronických poukázek, které byly k dispozici rodičům znevýhodněných dětí, jež splňovaly podmínky. Za tyto poukázky mohli nakoupit základní školní potřeby a oblečení pro své děti.

Table 4. Počet osob, které obdržely základní materiální pomoc (v tisících)

Členský stát	2018	2019	2020	2021	% EU
AT	45	44	44	42	2 %
CY	1	1	1	1	0 %
CZ	72	34	58	51	2 %
EL	239	189	266	275	13 %
HR	24	83	0	15	1 %
HU	26	57	128	150	7 %
IE	41	40	51	45	2 %
IT	–	5	25	29	1 %
LT	197	192	183	195	9 %
LU	13	13	13	13	1 %
LV	17	70	69	81	4 %
RO**	–	–	1 122	1 188	57 %
SK	110	97	–	–	0 %
EU	785	824	1 960	2 084	100 %

** Údaje pro Rumunsko nevycházejí z výroční zprávy o provádění, ale z dodatečných vysvětlení, která řídicí orgán poskytl Komisi z důvodu nesrovnalosti, která bude odstraněna od roku 2022.

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Základní materiální pomoc byla výhradně dětem poskytována na Kypru, v Maďarsku a Irsku a děti tvořily vysoký podíl příjemců také v Rakousku (84 %). Obecně nebyla základní materiální pomoc určena osobám starším 65 let, ačkoli v Lotyšsku (31 %) a Chorvatsku (19 %) byla tato skupina podporována více, než je průměr EU (10 %).

Ženy tvořily nadprůměrný podíl příjemců materiální pomoci v Lotyšsku (57 %), Irsku (58 %) a Rakousku (63 %); na Kypru byly jediné, které dostávaly základní materiální pomoc (dívky do 15 let).

Počet osob z prostředí migrantů, které pomoc dostaly v Rakousku, na Kypru, v Česku, Itálii a Lucembursku, byl vyšší než průměr EU. Základní materiální pomoc v Litvě, Lotyšsku a Rumunsku byla poskytována relativně vyššímu podílu osob se zdravotním postižením než v ostatních členských státech.

Základní materiální pomoc byla konkrétně určena lidem bez domova v Itálii (94 %); země se zaměřila na lidi ve stavu silné materiální deprivace, většinou muže bez domova zahraničního původu. Itálie uvedla, že většina (72 %) osob, které v roce 2021 obdržely základní materiální pomoc, využila také potravinovou pomoc (oproti 46 % v roce 2020). Země se snažila nejen

okamžitě reagovat na primární potřeby lidí žijících v extrémní chudobě, ale také postupně překonávat stav silné deprivace. To ukazuje, jak italský program FEAD od počátku pandemie komplexněji podporoval příjemce v reakci na rostoucí poptávku po pomoci související s obtížnějšími situacemi způsobenými pandemií.

Table 5. Osobní charakteristiky osob pobírajících základní materiální pomoc v roce 2021

	Children	Older	Women	Migrants	With disabilities	Homeless
AT	84%	0%	63%	67%	0%	0%
CY	100%	0%	100%	66%	0%	0%
CZ	39%	11%	40%	33%	8%	22%
GR	21%	9%	52%	8%	2%	3%
HR	35%	19%	52%	2%	2%	0%
HU	100%	0%	1%	7%	1%	0%
IE	100%	0%	58%	6%	0%	0%
IT	3%	4%	14%	77%	1%	94%
LT	25%	11%	52%	1%	12%	0%
LU	28%	2%	51%	79%	3%	2%
LV	14%	31%	57%	1%	17%	0%
RO	31%	11%	28%	6%	19%	0%
SK						
EU	36%	10%	34%	9%	13%	2%

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Kategorie příjemců základní materiální pomoci během pandemie byly rovněž porovnány s kategoriemi před rokem 2020 (viz tabulka 6). **Rozdíly jsou větší než u potravinové pomoci, a to na úrovni členských států i na úrovni EU jako celku.** Základní materiální pomoc poskytovanou během pandemie obdržel nižší podílu žen než před rokem 2020 (pokles o 15 procentních bodů) a větší počet osob se zdravotním postižením (nárůst o 9 procentních bodů). V Lotyšsku obdržel základní materiální pomoc poskytovanou v rámci fondu FEAD v letech 2020–2021 mnohem nižší podíl dětí z celkové populace příjemců (pokles o 32 procentních bodů) ve srovnání s obdobím před pandemií. Zpráva Lotyšska to vysvětluje poukazem na větší potřeby starších lidí během pandemie, jakož i na změny ve vnitrostátních právních předpisech a specifické vnitrostátní možnosti podpory zaměřené na rodiny. Tím se snížila potřeba fondu FEAD zaměřit se na tyto skupiny. To je patrné i z celkového malého nárůstu **absolutního**počtu dětí, kterým byla poskytnuta základní materiální pomoc. Maďarsko uvádí, že jeho základní materiální pomoc byla poskytnuta nižšímu podílu migrantů v celkové populaci (–24 procentních bodů), ale toto snížení nevysvětlilo.

Na Kypru se během pandemie prudce zvýšil podíl žen, které dostávaly základní materiální pomoc. Z 57 % před pandemií se zvýšil na 100 % během pandemie (nárůst o 43 procentních bodů), protože v tomto období dostávaly pomoc pouze ženy. Tato změna však nesouvisí s pandemií, ale je důsledkem zefektivnění materiální podpory novorozenců, která je od roku 2020 specificky zaměřena na matky.

Table 6. Změna v počtu cílových skupin, kterým byla poskytnuta materiální pomoc v letech 2014–2019 a 2020–2021

change in percentage points	Children	Older	Women	Migrants	With disabilities	Homeless
AT	-3	-	6	13	-	-
CY	-	-	43	11	-	-
CZ	-4	-4	-10	-1	-1	5
GR	-5	4	0	6	1	2
HR	8	-3	1	-7	-3	-0
HU	2	-	-2	-24	-2	-
IE	2	-	4	1	-	-
IT	5	2	7	-2	-4	5
LT	-1	2	0	-0	1	-0
LU	-2	1	-1	7	-1	2
LV	-32	15	4	-1	7	-0
RO						
SK						
EU	-4	3	-15	-2	9	-0

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022[13].

Výroční zprávy členských států ukazují, že **peněžní hodnoty základní materiální pomoci poskytované v rámci fondu FEADdo roku 2020 mají vzestupný trend**. Zatímco tento trend začal již před rokem 2020, od začátku pandemie v roce 2020 lze pozorovat výrazný nárůst hodnoty materiální pomoci. Rumunsko vyniká především tím, že v tomto roce opět zahájilo operace fondu FEAD. I po vyloučení Rumunska ukazuje obrázek 6 trvalý pozitivní trend až do roku 2020, kdy hodnota poskytnuté základní materiální pomoci dosáhne 34,9 milionu EUR. V roce 2021 byl zaznamenán mírný pokles celkové hodnoty, který způsobily zejména Rumunsko a Itálie, ale ve většině zemí zůstala hodnota stabilní nebo se zvýšila. V roce 2021 byla poskytnuta materiální pomoc ve značné hodnotě v Rakousku (4,2 milionu EUR), Řecku (7,9 milionu EUR), Maďarsku (5,7 milionu EUR) a Rumunsku (8,4 milionu EUR). Itálie neposkytuje jasné vysvětlení poklesu hodnoty dodaného zboží v roce 2021 ve srovnání s rokem 2020. Země však uvádí, že se situace po pandemii COVID-19 změnila, což si vyžádalo částečnou reorganizaci práce prováděcích orgánů při distribuci materiální pomoci.

[13] Rumunsko a Slovensko neuvádějí žádné údaje, protože neměly žádné příjemce, které by bylo možné porovnat. Rumunsko neuvedlo příjemce před rokem 2020 a Slovensko neuvádí příjemce základní materiální pomoci od roku 2020.

Figure 6. Celková peněžní hodnota poskytnuté základní materiální pomoci (hodnota v milionech EUR)

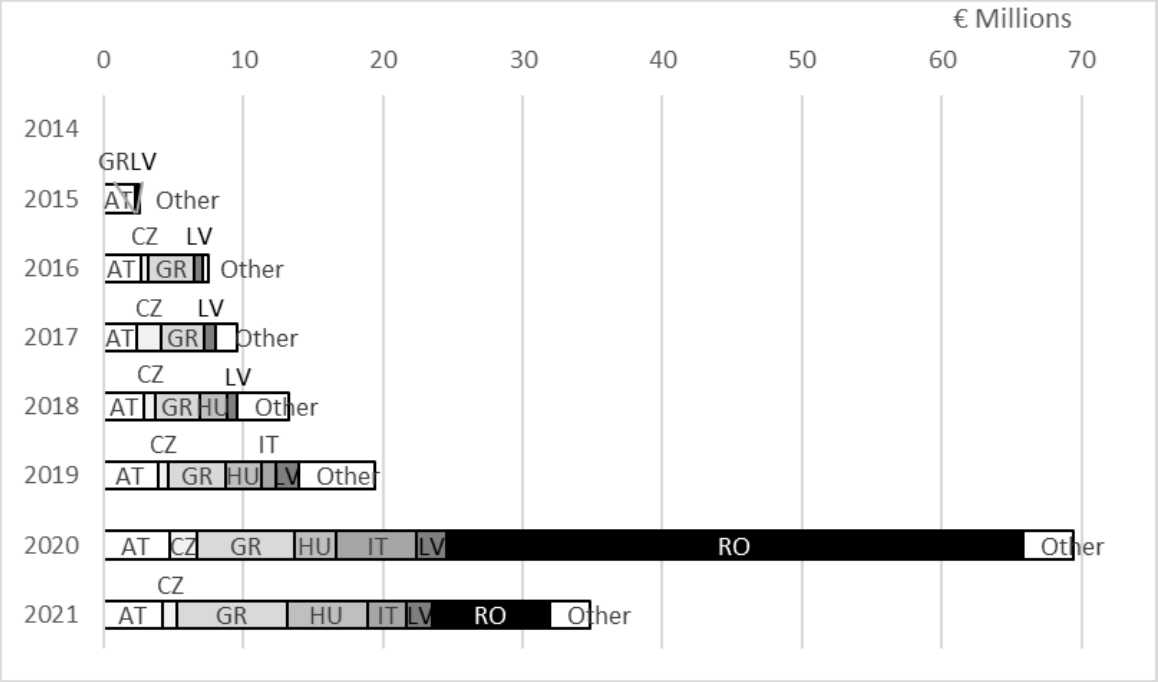

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Od začátku programového období 2014-2020 se rozdělení hodnoty základního materiálu dodaného jednotlivým cílovým skupinám liší. Pokud se nezohlední rok 2015, jedna třetina až dvě třetiny hodnoty základní materiální pomoci byly přiděleny dětem, přičemž v posledních letech roste podíl celkové hodnoty přidělené lidem bez domova. V době psaní tohoto dokumentu Rumunsko ještě neklasifikovalo hodnotu materiální pomoci poskytnuté v roce 2021 podle cílových skupin; jedná se o 24 %, které nejsou na obrázku 7 klasifikovány.

Figure 7. Podíl na celkové hodnotě základní materiální pomoci podle cílové skupiny

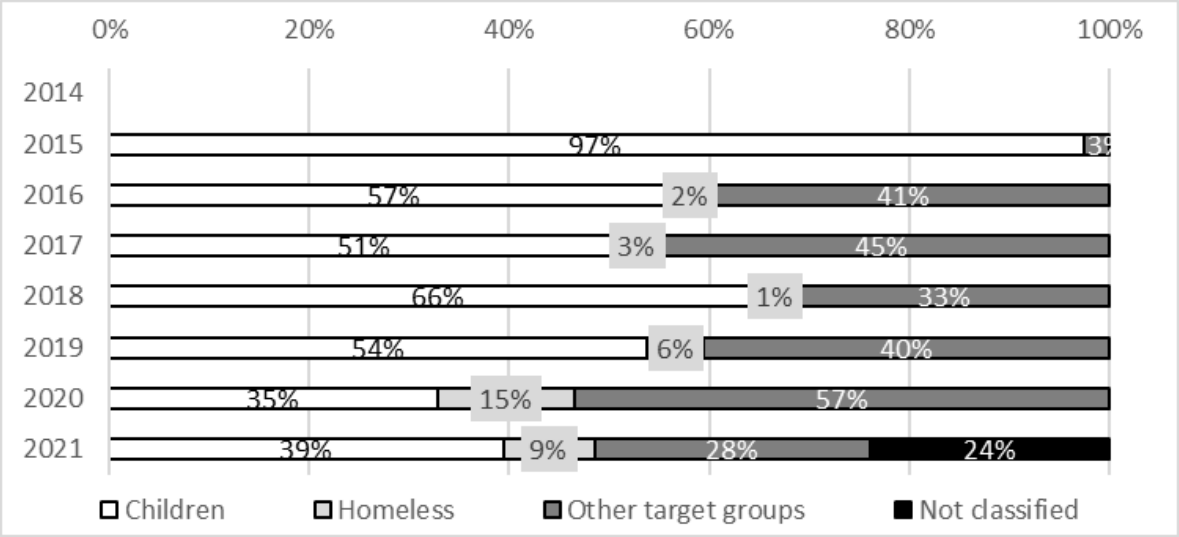

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Relativní hodnota základní materiální pomoci poskytnuté cílovým skupinám v roce 2021 je dále analyzována podle členských států. To umožňuje nahlédnout do různých způsobů, jakými země volily druh základní materiální pomoci. Hodnota základní materiální pomoci byla téměř plně přidělena dětem v Rakousku[14], na Kypru, v Maďarsku a Irsku[15] a ve značné míře v Chorvatsku (35 %) a v Česku (41 %). V Česku bylo 22 % hodnoty základní materiální pomoci přiděleno lidem bez domova a v Itálii byla této skupině přidělena téměř celá hodnota materiální pomoci (94 %).

Rozdělení hodnoty základní materiální pomoci mezi jednotlivé cílové skupiny (2021)

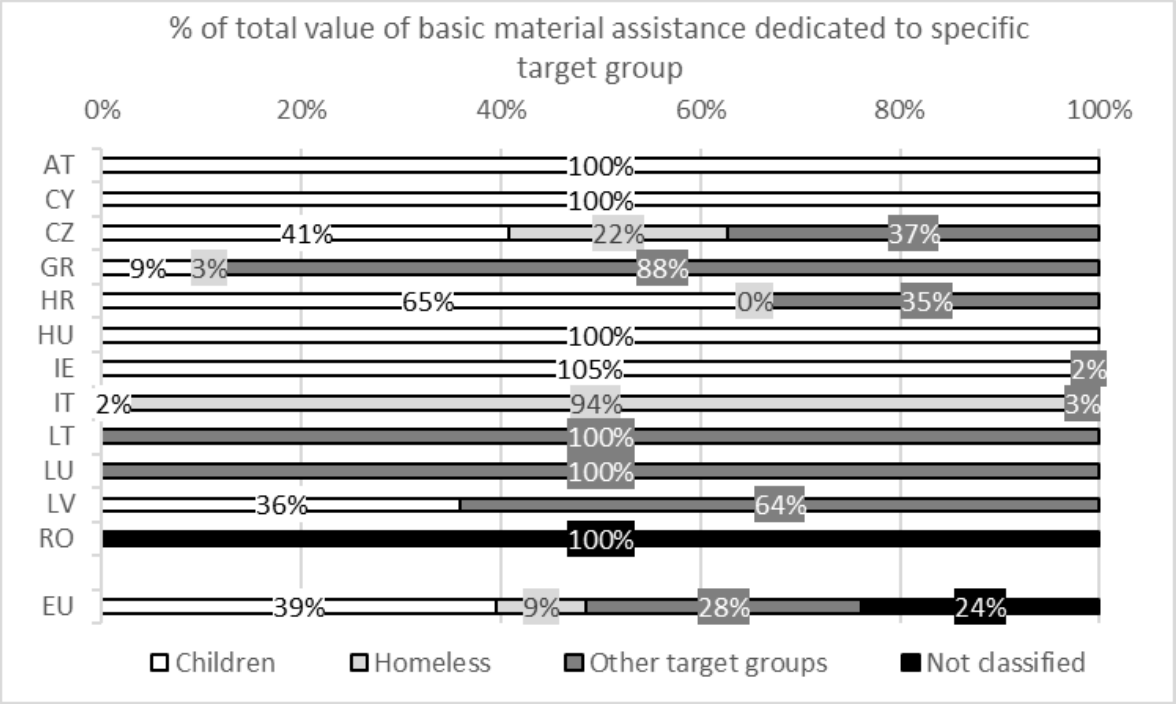

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Hodnota základní materiální pomoci na příjemce měla do roku 2020 mírně rostoucí tendenci a dosáhla 35,42 EUR. V roce 2021 se průměrná hodnota na příjemce výrazně snížila na 16,73 EUR (resp. 29,55 EUR, pokud vyloučíme Rumunsko). V případě Rumunska je nižší hodnota vysvětlena skutečností, že většina jeho nákladů byla součástí dvouletého programu podpory vykázaného v roce 2020.

Hodnota základní materiální pomoci na osobu bez domova v průběhu let prudce kolísala, a to zejména v důsledku nižšího počtu zapojených osob bez domova, zejména v roce 2020. V roce 2020 byla vykázána průměrná hodnota přes 277 EUR na osobu bez domova, a to z důvodu poměrně vysoké hodnoty a omezeného počtu osob, které vykázala Itálie (323 EUR na osobu bez domova v roce 2020 oproti 98 EUR v roce 2021). Výroční zpráva Itálie o provádění tento rozdíl nevysvětluje.

[14] Rakouská podpora z fondu FEAD byla určena výhradně žákům ve školách. Někteří z nich již překročili věkovou hranici pro děti.

[15] Irsko vykázalo vyšší hodnotu základní materiální pomoci dodané dětem, než byla celková hodnota dodané základní materiální pomoci, což v tomto údaji představuje 105 %. Ve výroční zprávě o provádění není uvedeno žádné vysvětlení.

Figure 8. Vývoj hodnoty základní materiální pomoci na příjemce v čase

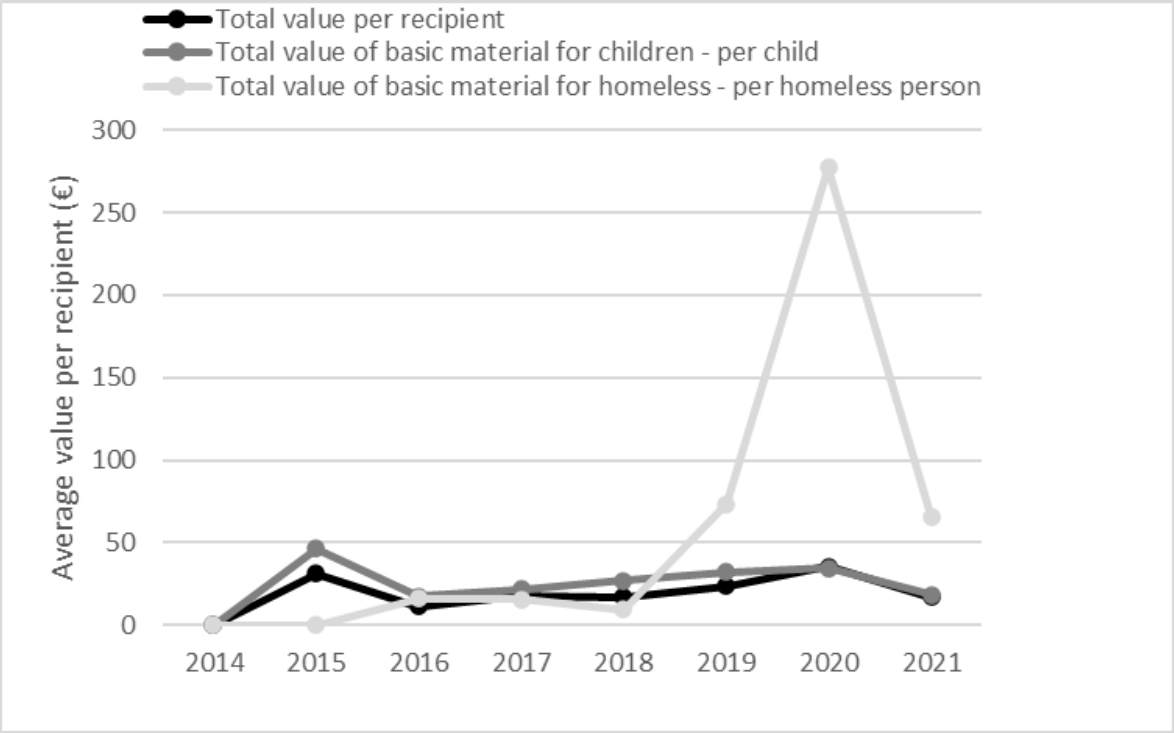

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

OP I – Doprovodná opatření

V souladu s nařízením o fondu FEAD členské státy, které v roce 2021 realizovaly programy OP I, prováděly rovněž doprovodná opatření. Krize COVID-19 však přinesla značné výzvy při realizaci těchto doprovodných opatření a jejich provádění bylo v jednotlivých členských státech obecně nerovnoměrné.

Většina členských států nadále prováděla kombinaci doprovodných opatření a jen málo z nich se rozhodlo zaměřit se pouze na jednu či dvě činnosti.

Mezi doprovodná opatření prováděná v roce 2021 patřila tato:

- doporučení týkající se přípravy a uchovávání potravin (BE, BG, CZ, ES, FI, FR, HR, LT, LV, MT, PL, PT a SK),
- vzdělávací činnosti nebo informace na podporu zdravé výživy a životního stylu, např. kurzy vaření (BE, BG, CZ, EL, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LU, LV, PT, PL, RO, SI a SK),
- rady, jak omezit plýtvání potravinami (BG, CZ, ES, FI, LU, LV, PL a PT),
- poradenství v oblasti osobní hygieny (BE, BG, EL, HR, HU, LV, RO a SK),
- odkazování na příslušné služby (např. sociální/administrativní) (BE, BG, CZ, EE, FI, FR, IE, IT, LU, LV, PT a SK),
- koučování a workshopy, zejména pro zlepšení integrace do vzdělávání nebo na trh práce (BG, CY, CZ, EL, FI, FR, IE, IT, LT, LV, MT, RO a SI);
- vzdělávací činnosti a školení/programy zaměřené na rozvoj dovedností (EL, FR, LV, MT, PL, RO a SI),
- opatření usnadňující přístup ke zdravotní péči (BG, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV a RO);
- psychologická a terapeutická podpora (CZ, EL, FI, FR, HU, IT, LT, LV, PL, RO a SI),

- poradenství ohledně hospodaření s rozpočtem domácnosti (BG, CZ, EL, FR, HR, IE, IT, LT, LV, MT, PL, PT a SK),
- konkrétní doporučení týkající se udržování nebo obnovování rodinných/komunitních vazeb, včetně řešení konfliktů, rodičovské pomoci, pomoci při domácí péči (BG, CY, FR, IE, LT, LV a PL),
- společenské a rekreační činnosti (CZ, FI, FR, LV, LU, MT, PL a SI),
- poskytování právních služeb (CZ, FR, IT, LT, PL a RO), a
- další doprovodné činnosti (AT, BE, BG, CY, CZ, EE, ES, FI, FR, IE, EL, IT, LU, MT, PL, PT, RO a SI), zejména služby osobní podpory, péče o dospělé, sociální služby v oblasti dopravy, opatření usnadňující přístup k bydlení nebo přístřeší, podpora přístupu k právům a podpora školní docházky.

OP II – Sociální začleňování

Čtyři členské státy (DE, DK, NL a SE) využily fond FEAD k dosažení cílů v oblasti sociálního začleňování. Každý z těchto členských států má konkrétní druhy opatření, které jsou přizpůsobeny konkrétním cílovým skupinám. To je, na rozdíl od standardizovanějšího přístupu k opatřením v oblasti potravinové nebo základní materiální pomoci, nejvíce patrné na stanovených ukazatelích a prováděných činnostech. **Z této části vyplývá, že všechny čtyři programy sociálního začleňování se v roce 2021 potýkaly s problémy při oslovování specifických cílových skupin**, a to v důsledku přetrvávajících omezení v souvislosti s pandemií COVID-19. U těchto programů se vzhledem k jejich konkrétnějším a více přizpůsobeným rysům nijak zásadně nezměnil přístup ani cílové skupiny. V důsledku toho bylo v roce 2021 méně příjemců než v předchozích letech.

Počet příjemců je výrazně nižší než u ostatních programů typu FEAD, což je záměrný koncepční prvek. Tabulka 7 ukazuje výrazný pokles počtu příjemců v roce 2021 ve srovnání s rokem 2020, zejména v Německu. Důvodem je mnohem nižší počet projektů, které měly v letech 2021 a 2022 pokračovat. Vzhledem k rozpočtovým omezením bylo možné prodloužit po roce 2020 pouze některé projekty. Německo ve své výroční zprávě o provádění rovněž poukazuje na přetrvávající omezení v souvislosti s pandemií COVID-19 jako na faktor, který přispěl k poklesu. Při interpretaci číselných údajů jsou v roce 2021 započítány pouze osoby, které využily poradenské služby projektu poprvé, zatímco v případě mnoha dalších osob se jednalo o pokračující podporu.

V Německu, Švédsku a Nizozemsku souvisel nižší počet příjemců také s omezeními v souvislosti s pandemií COVID-19, protože fyzická setkání často nebyla možná; v Nizozemsku podpora často probíhala v knihovnách, které byly prvních pět měsíců roku 2021 uzavřeny.

Table 7. Počet osob, které obdržely podporu sociálního začleňování

Členský stát	2018	2019	2020	2021	% EU
DE	37 062	27 742	28 168	16 787	94 %
DK	454	757	277	570	3 %
NL	769	579	366	93	1 %
SE	414	658	1 175	441	2 %
EU	38 699	29 736	29 986	17 891	100 %

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Tabulka 8 ukazuje různé cílové skupiny, které obdržely podporu sociálního začleňování ve čtyřech členských státech. Celkové součty sloupců mohou být vyšší než 100 %, protože jedna osoba mohla být zařazena do více kategorií. Nizozemsko se nadále zaměřovalo pouze na osoby starší 65 let a pomáhalo především ženám (85 %). Mezi hlavní skupiny osob, kterým byla v ostatních třech zemích poskytnuta podpora v oblasti sociálního začleňování, patřili migranti, osoby zahraničního původu nebo menšiny. Dánsko a Švédsko se zaměřily téměř výhradně na lidi bez domova.

Table 8. Osobní charakteristiky osob, jimž byla v roce 2021 poskytována podpora sociálního začleňování

	Children	Older	Women	Migrants	With disabilities	Homeless
DE	16%	1%	50%	82%	2%	38%
DK	0%	1%	18%	92%	25%	100%
NL	0%	100%	85%	31%	18%	0%
SE	0%	3%	52%	83%	0%	97%
EU	15%	2%	50%	82%	3%	41%

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Podíly příjemců podpory sociálního začleňování byly porovnány s podíly před rokem 2020 (viz tabulka 9). Stejně jako v případě potravinové pomoci **jsou změny v cílových skupinách na agregované úrovni poměrně omezené**. V období pandemie lze pozorovat vyšší podíl osob bez domova (nárůst o 14 procentních bodů), a to zejména v důsledku vyššího absolutního počtu osob v této cílové skupině ve Švédsku a Dánsku. Programy v těchto dvou zemích se zaměřovaly pouze na tuto cílovou skupinu. Podíl příjemců na vnitrostátní úrovni tak není ovlivněn (100 % a 97 %), ale je ovlivněn na úrovni EU, kde se zvýšení absolutních počtů odráží i v relativním podílu na celkové populaci. Kromě toho se ve Švédsku zvýšil rovněž podíl migrantů na celkovém počtu příjemců; země uvedla, že zejména v roce 2021 se do Švédska vrátili lidé přistěhovaleckého původu, kteří však častěji než dříve čelili nejisté situaci kvůli pandemii.

Table 9. Změna v cílových skupinách, jimž je poskytována pomoc v rámci OP II, mezi lety 2014–2019 (před pandemií) a 2020–2021 (v procentních bodech)

change in percentage points	Children	Older	Women	Migrants	With disabilities	Homeless
DE	-0	0	0	-3	0	-6
DK	-	-0	-1	1	4	-
NL	-	-	-6	2	-3	-
SE	0	-1	2	12	-	-1
EU	3	-1	1	-3	-0	14

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Přehled přístupu Německa, Dánska, Nizozemska a Švédska k sociálnímu začleňování pomáhá objasnit jejich příslušná programová rozhodnutí. Na rozdíl od potravinové a základní materiální pomoci se u programů sociálního začleňování FEAD nesleduje jejich provádění na základě společných ukazatelů. Místo toho si země mohou ukazatele stanovit samy, takže je lze zaměřit na konkrétní druhy plánovaných opatření. Níže je podrobněji popsán výběr jednotlivých programů.

- **Německo se ve svém programu zaměřuje na nově příchozí občany EU a jejich děti**, kterým pomáhá v přístupu k předškolnímu vzdělávání, a také na osoby bez domova, pro něž zlepšuje přístup k poradenství a podpůrným opatřením. Německo již v prvním roce programu překonalo svůj cíl poskytnout poradenství 18 044 přistěhovalcům. Tento počet se v následujících letech dále zvyšoval a v souhrnu dosáhl více než 108 000 přistěhovalců. Jedná se o výrazné překročení cílového počtu dospělých přistěhovalců, kterým bylo poskytnuto poradenství. Ostatní cíle týkající se výstupů byly dosaženy později. Například cíl pro přistěhovalce s dětmi v předškolním věku byl dosažen v roce 2020, zatímco cíl pro osoby bez domova, kterým bylo poskytnuto poradenství, byl dosažen v roce 2018 a od té doby se jejich počet dále zvyšoval až na celkový úhrnný počet přesahující 35 000.
- V Dánsku **se podpora FEAD zaměřuje na lidi bez domova**. Je jim cíleně poskytována terénní podpora v podobě dočasného ubytování, skladovacích prostor, společenských aktivit a programů na podporu zaměstnatelnosti. V roce 2018 dosáhlo Dánsko svého cíle 1 400 osob a do roku 2021 získalo podporu celkem 3 016 osob.
- Nizozemsko využívá podporu sociálního začleňování z fondu FEAD na **podporu starších lidí s nízkým disponibilním příjmem s cílem prevence a nápravy sociálního vyloučení.** Podpora je realizována prostřednictvím osvětových programů, které probíhají především v místních knihovnách ve čtyřech největších městech, kde se pořádají společenské aktivity a programy. Program stále pokračuje v plnění svého cíle, kterým je podpora 5 000 osob; do konce roku 2021 dosáhl počtu 3 299 osob. Výroční zpráva o provádění upřesňuje, že v souvislosti s programem bylo přijato rozhodnutí upřednostnit kvalitu před kvantitou; v letech 2020 a 2021 bylo podpořeno méně příjemců, než se očekávalo, a to z důvodu omezení v souvislosti s pandemií COVID-19. Tato omezení měla velký dopad na nizozemskou podporu vzhledem k jejímu výhradnímu zaměření na starší osoby. Tato skupina byla vůči pandemii COVID-19 obzvláště zranitelná, a proto bylo podstatně obtížnější ji během pandemie oslovit.
- **Ve Švédsku fond FEAD podporuje sociálně zranitelné osoby (osoby bez domova nebo ohrožené bezdomovectvím, migranty, osoby zahraničního původu, menšiny a ženy), které nejsou ekonomicky aktivní a pobývají ve Švédsku méně než 3 měsíce**. Kritérium pobytu zajišťuje, že se fond FEAD zaměřuje na cílovou skupinu, na kterou se nevztahuje zákon o sociálních službách. Cílem programu je poskytovat základní informace o švédské společnosti, které jsou zaměřeny na informační potřeby cílové skupiny, a také cílené informace o zdravotních otázkách. Kromě společných ukazatelů nebyly stanoveny žádné cíle pro výstupy k přezkumu pokroku.

Obrázek 9 shrnuje pokrok při plnění cílů týkajících se ukazatelů výstupů. Všechny cíle v Německu, Dánsku a Nizozemsku byly splněny do konce roku 2021.

Figure 9. Pokrok v plnění cílů pro výstupy – OP II Sociální začleňování

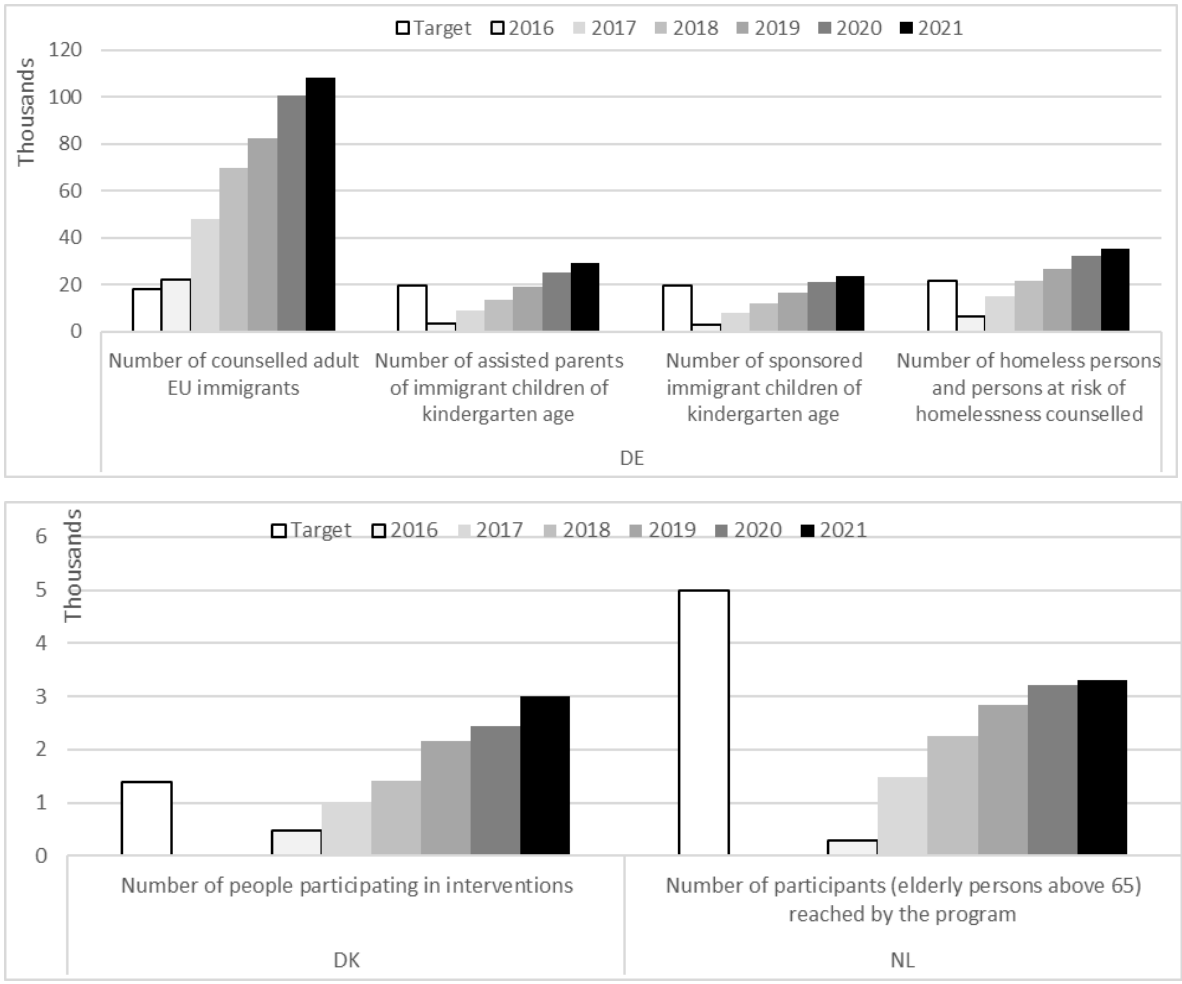

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Všechny čtyři programy si stanovily plánované výsledné hodnoty založené na specifických cílech, které jsou uvedeny na obrázku 9. **Všech plánovaných výsledných hodnot bylo bez potíží dosaženo, často již v prvním roce provádění**. To vyvolává určité otázky ohledně úrovně ambicí jednotlivých cílů.

- V Německu **všechny čtyři ukazatele výsledků trvale dosahují svých plánovaných hodnot.** Podíl podpořených přistěhovalců, kteří mají přístup k poradenství, se pohybuje kolem 90 % a v roce 2021 se dokonce zlepšil. U ostatních tří ukazatelů vedlo provádění ke stabilním nebo zlepšujícím se výsledkům, které výrazně převyšují stanovené hodnoty.
- V Dánsku **se podíl uživatelů, kteří využívají i jiné služby**, od prvních let zavádění **výrazně zvýšil** na současnou úroveň 89 % cílových uživatelů. Ve výroční zprávě o provádění se uvádí, že se jedná o příklad úspěšných osvětových činností probíhajících projektů, aniž by byly popsány konkrétní faktory úspěchu.
- V Nizozemsku **byly všechny plánované výsledné hodnoty bez potíží splněny**, i když počet účastníků (výstupů) zaostává za plánem. Podíly účastníků, kteří zůstávají v kontaktu s poskytovatelem podpory, mají silnější sociální sítě, zlepšili své dovednosti a získali další druhy podpory, jsou prakticky v každém roce realizace výrazně nad cílovou hodnotou.

- Konečně ve Švédsku **byl stanovený cíl, pokud se týká počtu účastníků, kteří zlepšili své zdraví a hygienu, splněn již v roce 2017**, tedy ve druhém roce vykazování pokroku v provádění.

Figure 10. Pokrok v plnění plánovaných výsledných hodnot – OP II Sociální začleňování

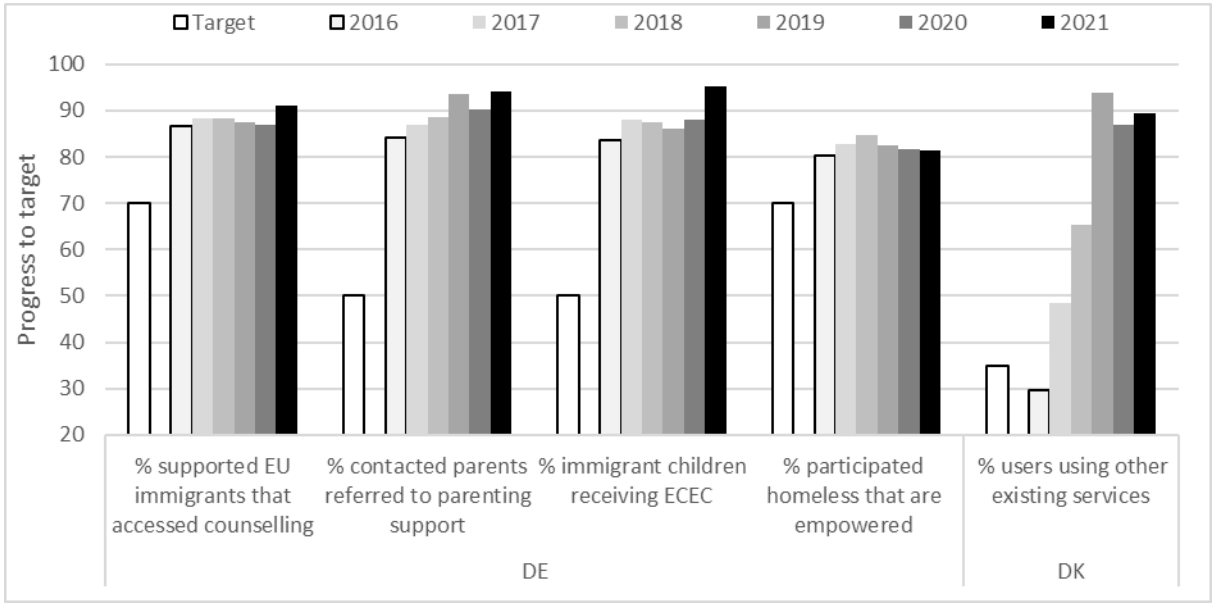

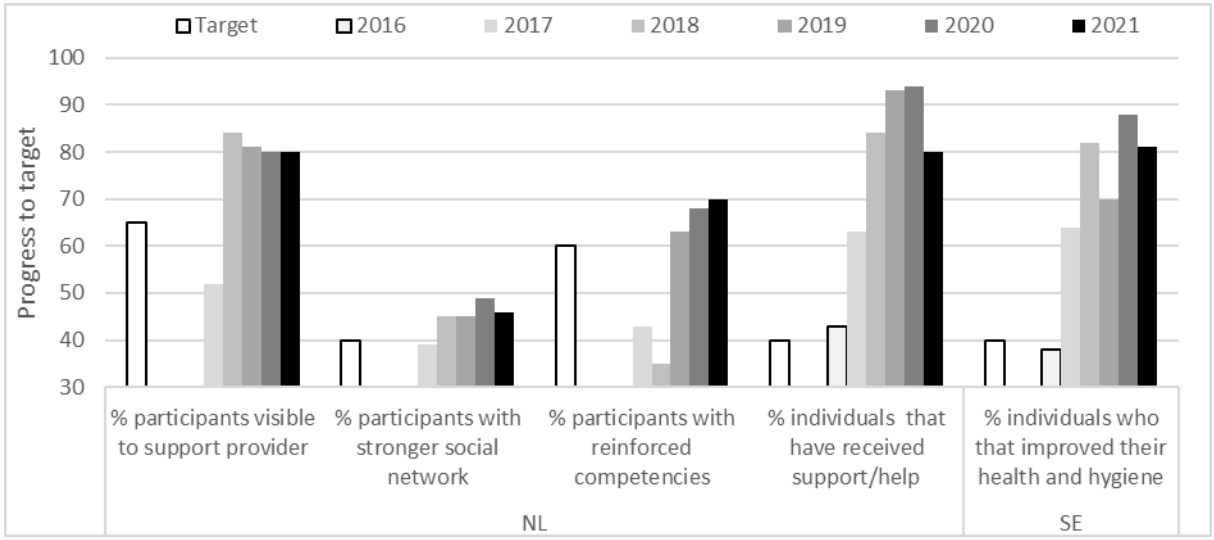

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

Hodnocen byl také vývoj celkových nákladů na jednotlivce, který obdržel podporu sociálního začleňování (viz obrázek 10). Vzhledem k tomu, že hodnoty vykázané v jednotlivých letech se mohou značně lišit a někdy se určité náklady vztahují k účasti v různých letech, je analýza omezena na kumulativní jednotkové náklady. S postupující realizací programů se snižuje pravděpodobnost výkyvů (nebo poklesů) způsobených rozdíly v počtu osob nebo vykázaných nákladů, protože jsou absorbovány celkovými součty. **Tento přehled ukazuje srovnatelné jednotkové náklady u tří ze čtyř programů sociálního začleňování. Německo vykázalo výrazně nižší jednotkové náklady (360 EUR) ve srovnání se Švédskem (1 776 EUR), Nizozemskem (1 336 EUR) a Dánskem (1 182 EUR).** Tyto rozdíly lze nejlépe vysvětlit různou intenzitou podpory. Čísla také ukazují na celkově rostoucí trend nákladů na jednotlivce ve třech posledně jmenovaných zemích. Výroční zprávy o provádění neposkytují konzistentní vysvětlení tohoto trendu.

Figure 11. Roční vzniklé/zaplacené náklady na jednotlivce, který obdržel podporu – srovnání podle členských států – OP II Sociální začleňování

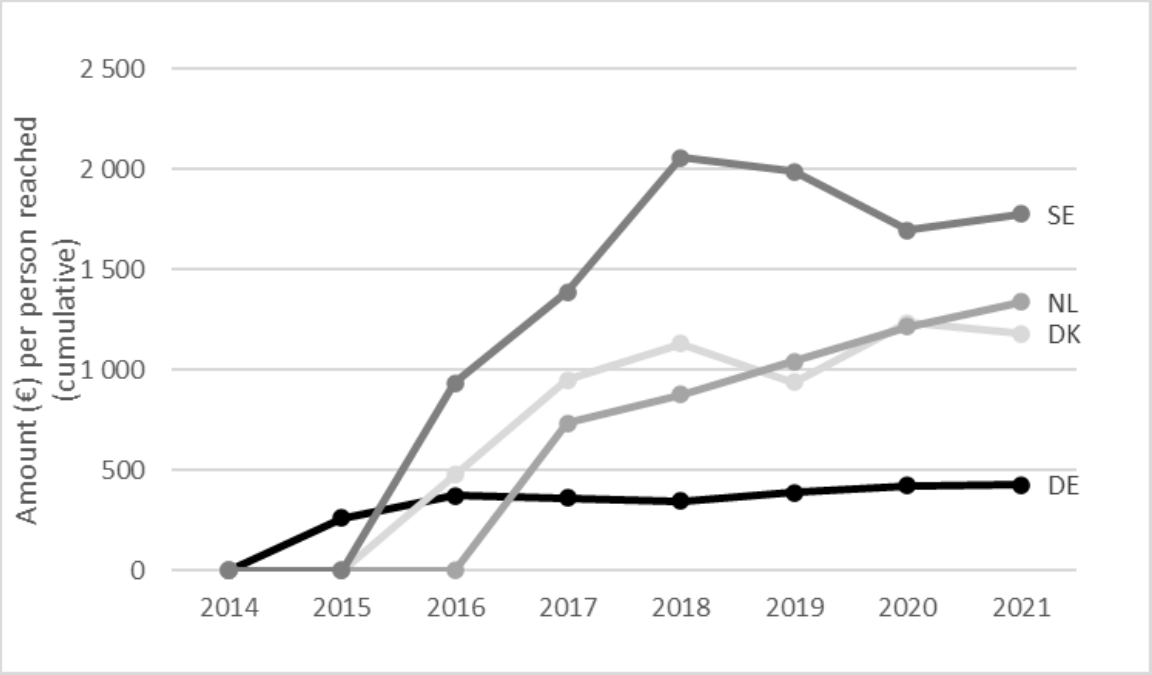

Zdroj: výroční zprávy o provádění za rok 2021, aktualizované do 15. prosince 2022.

2.3 Obecné zásady

Článek 5 nařízení o fondu FEAD stanoví řadu průřezových zásad, které musí všechny programy FEAD dodržovat. Členské státy jsou povinny podávat zprávy o tom, jak tyto zásady zohledňují. Nejdůležitější z nich jsou podrobněji popsány níže.

Členské státy o tom, jak činnosti při současném zamezení dvojího financování doplňují stávající nástroje soudržnosti EU a vnitrostátní opatření k řešení materiální deprivace a boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení, informovaly dvěma způsoby. Některé členské státy podaly zprávy o zamezení překrývání pouze v minimálním rozsahu. Například Lotyšsko uvádí, že přijímající organizace musí podepsat prohlášení, že nebudou žádat o podporu z různých fondů EU na stejnou činnost. Jiné země, jako například Portugalsko, se při předcházení dvojímu financování spoléhají na jednotné informační a monitorovací systémy.

Druhá skupina členských států podrobně informovala o tom, jak jejich programy využívají možných synergií mezi fondy. Koordinace mezi fondy ESF a FEAD je organizována prostřednictvím institucionálních vazeb mezi příslušnými řídicími orgány, jako je účast v monitorovacím výboru obou fondů. Kromě formálních opatření řídicí orgány uvádějí také aktivní komunikační iniciativy, které mají zajistit, aby přijímající organizace, příjemci a vládní partneři byli informováni o prováděných činnostech.

Řada konkrétních projektů se snažila využít možných synergií mezi fondy. Finsko i Litva uvádějí řadu projektů ESF navržených jako pomocná opatření k posílení sociálního začleňování osob, jež rovněž dostávají pomoc z fondu FEAD, a podporujících podobné partnerské organizace při organizování následných činností. Pokyny řídícího orgánu v Polsku vyžadují, aby přijímající organizace poskytovaly příjemcům potravinové pomoci informace o

tom, jak mohou využít příslušné podpory z fondu ESF, a aby jim pomáhaly se s těmito opatřeními ztotožnit.

Všechny členské státy uvedly, že se ve svých programech FEAD zabývají zásadami rovného zacházení se ženami a muži a obecněji předcházením jakékoli diskriminaci (čl. 5 odst. 11). To se projevuje například v kritériích pro výběr partnerských organizací a projektů. Na těchto zásadách jsou založeny informační strategie, které partnerské organizace přijaly k provádění projektů. Údaje shromážděné v monitorovacích systémech umožňují přezkoumat probíhající postupy; Irsko informovalo o tom, jak jsou demografické údaje, včetně rozdělení podle pohlaví, zkoumány během čtvrtletního podávání zpráv místními partnerskými organizacemi a během kontrol na místě v distribučních místech.

Pokud jde o kritéria výběru potravinářských výrobků, členské státy zdůrazňují, že se řídí objektivními kritérii, která zohledňují úlohu výrobků při zajišťování vyvážené stravy[16]. Belgie odkazuje na vstupní informace, které při výběru potravinářských výrobků poskytují odborníci a které zohledňují specifické potřeby příjemců, jakož i na nutriční kvalitu, dobu trvanlivosti a glykemický index. Bulharsko zmiňuje, že se řídí doporučeními ministerstva zdravotnictví, jak zajistit vyváženou stravu. Španělsko uvádí, že se při výběru základních potravin zaměřuje především na co největší uspokojení výživových potřeb znevýhodněných osob tím, že jim poskytne základní živiny (bílkoviny, sacharidy, tuky, vlákninu, vitaminy a minerální látky) v co největší rozmanitosti, a na snížení nedostatků ve výživě. Finsko přijímá podobné zásady podle pokynů Státního poradního výboru pro výživu. V Chorvatsku musí distribuované potraviny splňovat přísné normy kvality, které jsou stanoveny ve vnitrostátních právních předpisech o zemědělství a potravinářství, a musí být vyráběny a zpracovávány udržitelným způsobem. Malta využila část programu potravinové pomoci FEAD k zahájení kampaně na distribuci ovoce, zeleniny a mléka školákům. Cílem kampaně bylo pomoci vytvořit u malých dětí kulturu zdravých a udržitelných stravovacích návyků. Ve Slovinsku byly potraviny vybírány na základě návrhů vybraných partnerských organizací, včetně základních potravin (např. mléko, těstoviny a rýže). Tento výběr byl dále doplněn potravinami darovanými nebo zakoupenými partnerskými organizacemi s cílem vytvořit vyvážený a zdravý balíček potravin. Slovensko se stejně jako výše uvedené země řídí požadavky partnerských organizací a zohledňuje připomínky Úřadu veřejného zdravotnictví k nutnosti dodržovat doporučené výživové dávky stanovené slovenskou legislativou.

Řada členských států uvádí jako hlavní zásadu rovněž omezení plýtvání potravinami. Tato opatření souvisí s cílem udržitelného rozvoje OSN č. 12.3, kterým je do roku 2030 snížit v přepočtu na hlavu na polovinu plýtvání potravinami, a s iniciativami EU zaměřenými na omezení plýtvání potravinami, jako je strategie „Od zemědělce ke spotřebiteli“[17]. Všechny výše uvedené členské státy již zohledňují zkušenosti partnerských organizací, což jim umožňuje zajistit dodávky potravinářských výrobků, které odpovídají potřebám příjemců. Vybrané potraviny jsou pravidelně obměňovány s ohledem na vývoj potřeb nebo praktické **zkušenosti**, což přispívá k omezení možného plýtvání potravinami. Řada členských států přijala další opatření. Ve Finsku je bezpečnost potravin hlavním zájmem a země bere v úvahu přepravu vybraných potravin, omezenou skladovací kapacitu partnerských organizací a dobu trvanlivosti výrobků. Z tohoto důvodu Finsko nenabízí čerstvé výrobky nebo výrobky, které

[16] Čl. 5 odst. 13 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 223/2014 ze dne 11. března 2014 o Fondu evropské pomoci nejchudším osobám (Úř. věst. L 72, 12.3.2014, s. 1).

[17] Evropská komise (2020), *Strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ pro spravedlivé, zdravé a ekologické potravinové systémy* (COM(2020) 381 final).

vyžadují přepravu chladírenskými vozidly a skladování v chladu. Slovensko také záměrně vybírá výrobky, které se snadno skladují, nevyžadují specifické skladovací podmínky a mají dostatečně dlouhou dobu trvanlivosti. Irsko má velmi zajímavý přístup k plýtvání potravinami, a to díky partnerství s neziskovým sociálním podnikem FoodCloud, který byl založen za účelem řešení problému plýtvání potravinami. FoodCloud propojuje podniky, které mají velké množství přebytečných potravin, s charitativními organizacemi ve společenstvích po celé zemi. Tím je zajištěna řada kvalitních přebytečných potravinářských výrobků pro konečné příjemce. Podniky, které darují potraviny, mají prospěch z toho, že snižují své náklady na likvidaci odpadu a smysluplně a prakticky přispívají společnosti.

Dalším důležitým průřezovým aspektem, který členské státy uváděly při výběru základní materiální pomoci, je pozornost věnovaná klimatu a životnímu prostředí. Rakousko uvádí, že pozornost byla věnována nalezení kvalitního zboží s dlouhou životností, přičemž se zvýšilo používání recyklovaných výrobků; od roku 2020 jsou například všechny poskytované batohy a školní tašky vyrobeny z látek získaných z recyklovaných PET lahví. Česko rovněž konkrétně uvádí, že se výběr výrobků řídí zásadou, podle které tyto výrobky nesmí poškozovat životní prostředí, a že program podporuje recyklaci. K tomu slouží například výběr toaletního papíru vyrobeného ze 100% recyklovaného materiálu. Podobně Rumunsko zdůrazňuje, že věnuje pozornost požadavkům na balení hygienických výrobků distribuovaných v rámci projektů základní materiální pomoci. Označení těchto výrobků musí obsahovat informace o ochraně životního prostředí a recyklaci obalů. Rumunsko také věnuje zvláštní pozornost ochraně přírodních zdrojů opakovaným používáním dřevěných palet, na kterých jsou dodávány balíčky s potravinami, a snižováním spotřeby papíru tím, že o projektech komunikuje e-mailem.

3. ZÁVĚRY

V roce 2021 byl fond FEAD nadále výrazně ovlivněn důsledky pandemie COVID-19. Členské státy musely přehodnotit priority programů FEAD, cílové skupiny, operace a druhy podpory a zároveň zajistit pokračující podporu zranitelných skupin. Dodatečný rozpočet poskytnutý prostřednictvím iniciativy REACT-EU dále podpořil iniciativy zaměřené na řešení vyšší míry nejistoty v celé EU, kterou způsobila pandemie COVID-19. To umožnilo stávajícím programům FEAD **nabízet cílovým skupinám větší potravinovou podporu a základní materiální pomoc a zajistit tak zásadní podporu lidem, kteří se již nacházejí v nejisté situaci.** Proto se fond FEAD ukázal být důležitým nástrojem na podporu ambicí akčního plánu evropského pilíře sociálních práv, jehož cílem je snížit počet osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením. Šlo také o flexibilní způsob, jak vynaložit dodatečné rozpočtové prostředky, které byly k dispozici díky iniciativě REACT-EU.

Roční částka vykázaných výdajů byla v roce 2021 výrazně vyšší než v předchozích letech, což zvýšilo celkovou míru plnění. V porovnání s 525,2 milionu EUR vykázaných v roce 2020 bylo ve výročních zprávách o provádění za rok 2021 vykázáno v roce 2021 celkem 703,9 milionu EUR. Toto zlepšení provádění bylo nutné vzhledem k celkové míře plnění 63 % (3,1 miliardy EUR) na konci roku 2021. Vzhledem k tomu, že do konce provádění zbývají dva roky, bude v nadcházejícím roce nutné zvýšit míru plnění, aby nedošlo ke zrušení přidělení prostředků na závazky. Do konce roku 2021 byla v souhrnu vykázána částka 4,7 miliardy EUR (94 % přiděleného rozpočtu) jako schválené rozpočty a přijímající organizace vynaložily nebo vyplatily 3,6 miliardy EUR (neboli 72 % přiděleného rozpočtu).

Odhadovaný počet příjemců potravinové pomoci (15 milionů) a základní materiální pomoci (2,1 milionu) zůstal ve srovnání s předchozím rokem relativně stabilní. Množství potravin v tunách se od roku 2019 postupně zvyšovalo a v roce 2021 dosáhlo hodnoty téměř 450 000 tun potravin. Celková peněžní hodnota základní materiální pomoci měla rovněž rostoucí tendenci a u poskytnutého základního materiálu dosáhla částky 34,9 milionu EUR. Až na malý počet zemí nebyly pozorovány žádné významné změny v kategoriích příjemců před pandemií a během pandemie. To však neznamená, že programy pokračovaly ve stejném režimu jako před pandemií COVID-19; ve skutečnosti se v souvislosti s programy uvádělo, že upravily své cílové příjemce, aby reagovaly na specifické potřeby během pandemie. To není při porovnávání vždy patrné, protože v některých případech **byl rozsah nově vymezen *v rámci* stejného typu kategorie**. Podpora byla například rozšířena na stávající příjemce, jako jsou děti, starší lidé a migranti.

Členské státy ve svých výročních zprávách o provádění uvádějí, že potenciální dosah fondu FEAD byl i nadále ovlivněn problémy s kapacitou partnerských organizací a logistickými problémy (dodávky do domácností, mobilizace dobrovolníků, identifikace příjemců), které souvisely zejména s pandemií COVID-19 a byly zmíněny již v roce 2020. Místní přijímající organizace našly způsoby, jak se vypořádat s platnými omezeními, a zvládly pokračovat v podpoře podobného počtu příjemců jako v roce 2020. V iniciativách sociálního začleňování (v programech OP II v Německu, Dánsku, Nizozemsku a Švédsku) byl dopad omezení v souvislosti s pandemií COVID-19 citelnější, zejména proto, že zařízení využívaná pro osvětové činnosti (knihovny, komunitní centra atd.) byla často během omezení volného pohybu osob povinně uzavřena. Distribuce potravin a materiální pomoc se také potýkaly s vlastními logistickými problémy, které se však nakonec podařilo vyřešit, aby bylo možné reagovat na neustálou poptávku po podpoře a udržet podobnou úroveň dodávek jako v

předchozím roce pandemie. Vzhledem ke stabilnímu počtu příjemců během omezení volného pohybu osob v důsledku pandemie COVID-19 v roce 2021 lze usuzovat, že tyto problémy byly vyváženy vyšší poptávkou způsobenou pandemií.

Poslední dva roky provádění fondu FEAD budou spojeny s výzvami. Vzhledem k většímu tlaku na dokončení projektů a vykázání všech příslušných výdajů bude provádění fondu FEAD pravděpodobně ovlivněno nejistotou ohledně možných zdravotních omezení, migračních toků způsobených ruskou agresivní válkou proti Ukrajině a dalšími vnějšími problémy.